

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**PANDEMİ DÖNEMİNDEKİ UZAKTAN EĞİTİM
PROBLEMLERİNE YÖNELİK BİR NİTEL ARAŞTIRMA**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

Prof. Dr. Mehmet GÜNGÖR

HAZIRLAYAN

Suna ŞEKER

MALATYA-2022

T.C
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EKONOMETRİ ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

PANDEMİ DÖNEMİNDEKİ UZAKTAN EĞİTİM
PROBLEMLERİNE YÖNELİK BİR NİTEL ARAŞTIRMA

Suna ŞEKER

Danışman
Prof. Dr. Mehmet GÜNGÖR

MALATYA, 2022

ONUR SÖZÜ

Prof. Dr. Mehmet Güngör'ün danışmanlığında yüksek lisans tezi olarak hazırladığım **“PANDEMİ DÖNEMİNDEKİ UZAKTAN EĞİTİM PROBLEMLERİNE YÖNELİK BİR NİTEL ARAŞTIRMA”** başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın tarafımdan yazıldığını ve yararlandığım bütün yapıtların hem metin içinde hem de kaynakçada yöntemine uygun biçimde gösterilenlerden oluştuğunu belirtir, bunu onurumla doğrularım.

Suna ŞEKER
İmza

TEŞEKKÜR

Çalışmam esnasında bana çalışma ortamı sağlayan, konunun tespit ve şekillenmesinde gerek kütüphanesinden gerekse de engin fikirlerinden istifade ettiğim, görüşleriyle çalışmama zenginlik katan ve araştırmanın yapılmasında sonsuz destek ve yardımlarını gördüğüm sıkıntılarım esnasında çözüm üretmeme büyük katkı sağlayan, yanında olduğum sürece kendisinden hayata ve insanlığa dair çok şey öğrendiğim akademik başarılarından ilham aldığım danışman hocam Prof. Dr. Mehmet GÜNGÖR'e ve bölümün diğer bütün hocalarına teşekkür ve minnetlerimi sunuyorum.

Araştırmamın hazırlanmasında gerekli düzeltmelerle önerilerde bulunan ve bana her daim yardımlarını esirgemeyen hocamın doktora öğrencisi Ayşegül Han'a, tezimin okunmasında ve düzeltmeleriyle katkıda bulunarak bilimsel verilerin analizinde destek sağlayan ablam Saadet ŞEKER'e, Duygu ÜNLÜ'ye ve Sedanur DURUK ÜLKER'e teşekkürü bir borç bilirim.

Tüm bu sürecin en başından yanımda bulunan ve bana her türlü imkânı sunan annem Yıldız ŞEKER ve babam Gazi ŞEKER başta olmak üzere bütün aileme teşekkür ederim.

Suna ŞEKER
MALATYA, 2022

ÖZET

Bu çalışma ile pandemi döneminde eğitim alanında aktif rol alan öğretim üyelerinin uzaktan eğitim sürecinde karşılaştıkları sorunlara ilişkin düşünceleri ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda bir nitel araştırma yapılmıştır. Bu çalışma, nitel araştırma yaklaşımlarından biri olan fenomenoloji (olgu bilimi) yaklaşımına dayalı olarak tasarlanmıştır. Verileri elde etmek için yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Çalışmaya İnönü Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nde görev yapmakta olan öğretim üyeleri dâhil edilmiştir.

Görüşme sonucunda elde edilen verilere içerik analizi uygulanmıştır. Araştırma bulguları sonucunda eğitim alanında uygulanan uzaktan eğitim sürecinde sistemseller sorunların yaşandığı, öğrencilerin katılım oranının düşük olduğu, karşılıklı etkileşim eksikliğinden dolayı iletişim bozukluğunun olduğu, bilgisayar eksikliği ve sınavlarda başarı oranının yüksek görüldüğü ancak bu başarının bilgi düzeyinde olmadığı tespit edilmiştir. Buna bağlı olarak uzaktan eğitimin sürekli olmaması gerektiği ve yüz yüze eğitimin uygulanmasının daha uygun olacağı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmada elde edilen sonuçlara bağlı olarak önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Nitel Araştırma, Nitel Veri Analizi, İçerik Analizi, Uzaktan Eğitim.

ABSTRACT

With this study, it is aimed to reveal the thoughts of the faculty members who take an active role in the field of education during the pandemic period, about the problems they encounter in the distance education process. For this purpose, a qualitative research was conducted. This study was designed based on the phenomenology approach, which is one of the qualitative research approaches. A semi-structured interview form was used to obtain the data. Faculty members working at the Faculty of Economics and Administrative Sciences of İnönü University were included in the study.

Content analysis was applied to the data obtained as a result of the interview. As a result of the research findings, it has been determined that there are systemic problems in the distance education process applied in the field of education, the participation rate of the students is low, there is communication disorder due to the lack of mutual interaction, the lack of computers and the success rate in the exams are high, but this success is not at the level of knowledge. Accordingly, it was concluded that distance education should not be continuous and it would be more appropriate to apply face-to-face education. Suggestions were made depending on the results obtained in the research.

Keywords: Qualitative Research, Qualitative Data Analysis, Content Analysis, Distance Education.

İÇİNDEKİLER

ONUR SÖZÜ.....	iii
TEŞEKKÜR.....	iv
ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	x
TABLolar LİSTESİ.....	xi
1. GİRİŞ.....	1
2. NİTEL ARAŞTIRMA.....	3
2.1. Nitel Araştırma Sürecinin Aşamaları.....	4
2.2. Nitel Araştırma Yaklaşımı.....	5
2.2.1. Anlatı Yaklaşımı.....	6
2.2.2. Fenomenoloji Yaklaşımı.....	6
2.2.3. Kuram Oluşturma Yaklaşımı.....	8
2.2.4. Etnografya Yaklaşımı.....	9
2.2.5. Durum Çalışması Yaklaşımı.....	9
2.3. Nitel Araştırmanın Kullanıldığı Durumlar.....	10
2.4. Nitel Araştırma Soruları.....	11
2.5. Nitel Araştırmaya Yönelik Eleştiriler.....	11
2.6. Nitel Araştırmada Geçerlilik ve Güvenilirlik.....	12
3. NİTEL VERİ ANALİZİ.....	14
3.1. Nitel Veri Analizine Yönelik Yaklaşımlar.....	16
3.2. Nitel Veri Toplama Yöntemleri.....	17
3.2.1. Gözlem.....	18
3.2.2. Görüşme.....	18

3.2.3. Doküman İncelemesi	19
3.3. Nitel Verilerin Sayısal Analizi.....	20
4. NİTEL VERİ ANALİZ YÖNTEMLERİ.....	22
4.1. Betimsel Analiz.....	22
4.2. İçerik Analizi	22
5. UZAKTAN EĞİTİM	26
5.1. Uzaktan Eğitimin Anlamı.....	26
5.2. Uzaktan Eğitim Modelleri	28
5.2.1. Eş Zamanlı (Senkron) Model	28
5.2.2. Eş Zamanlı Olmayan (Asenkron) Model	28
5.3. Uzaktan Eğitimin Avantajları ve Dezavantajları	29
5.4. Uzaktan Eğitimin Dünyada Tarihi.....	30
5.5. Uzaktan Eğitimin Türkiye’de Tarihi	31
5.6. Covid-19 Pandemi Sürecinde Türkiye’de Uzaktan Eğitim.....	32
5.7. İlgili Alan Araştırmaları.....	33
6. UYGULAMA	38
6.1. Araştırmanın Yöntemi.....	38
6.2. Evren ve Örneklem	38
6.3. Araştırmanın Önemi.....	38
6.4. Veri Toplama Aracı	38
6.5. Uygulamanın Amacı	40
6.6. Bulgular.....	40
7. SONUÇ VE TARTIŞMA	53
KAYNAKÇA.....	58
EKLER	63
Ek 1. Görüşme Formu	63

Ek 2. Etik Kurul Kararı 66

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2.1. Nitel Araştırma Aşamaları.....	5
Şekil 5.5. Dünyadaki Bazı Uzaktan Eğitim Uygulamalarının Başlangıç Tarihleri ve İlk Uygulamaları.....	31

TABLolar LİSTESİ

Tablo 2. 1. Nitel Araştırmalarda Geçerlilik ve Güvenilirlik Kavramları.....	13
Tablo 2.2. Uygulanabilecek Stratejiler.....	13
Tablo 6.1. Katılımcıların Cinsiyete Göre Dağılımı.....	40
Tablo 6.2. Katılımcıların Yaşı Göre Dağılımı.....	41
Tablo 6.3. Katılımcıların Bölümlere Göre Dağılımı.....	41
Tablo 6.4. Katılımcıların Uzaktan Eğitim ile İlgili Eğitimlerine Göre Dağılımı.....	41
Tablo 6.5. Katılımcıların Uzaktan Eğitim Deneyimlerine Göre Dağılımı.....	41
Tablo 6.6. Uzaktan Eğitim Süreci.....	42
Tablo 6.7. Dijital Teknolojik Araçların Kullanımı.....	43
Tablo 6.8. Dijital Teknoloji Kullanım Düzeyi ve Kişisel Uyum.....	44
Tablo 6.9. Öğrencilerin Öğrenmelerine Yönelik Öğretmen Katkıları.....	45
Tablo 6.10. Ders Günleri Dışında İletişim.....	46
Tablo 6.11. Uzaktan Eğitim Sürecinde Öğrencilerin Derse Katılımı.....	47
Tablo 6.12. Uzaktan Eğitim Sürecinde Öğrencilerin Başarı Durumu.....	48
Tablo 6.13. Elektrik ve İnternet Sorunları ve Bu Soruna Yönelik zmler.....	49
Tablo 6.14. Yüz Yüze ve Uzaktan Eğitim Süreç Kıyaslaması.....	50
Tablo 6.15. Uzaktan Eğitim Sürecinin Olumlu ve Olumsuz Yönleri.....	51

1. GİRİŞ

Kişilerin sosyal ve kültürel hayata yönelik problemleri ve içinde yaşadığı ortamı anlama biçimlerinin zamanla değişmesi nitel araştırmaya olan merakı ortaya çıkarmıştır. Değişen hayat tecrübeleri, farklılaşan sosyal ilişkiler ve gündelik hareketliliğin artması sonucu nitel araştırma sosyal bilimlerde yer almaya başlamıştır (Arastaman vd., 2018: 39). Kişilerin şekillendirdiği ve anlamlandırdığı olgu ve toplumsal düzenlerin özünü aramak için geliştirilmiş olan bilgi üretme yöntemini nitel araştırma biçiminde ifade etmek mümkündür (Ertugay, 2019: 54). Nitel araştırma yapacak araştırmacının ilk olarak araştırma yapacağı konuya yönelik bir merakının olması gerekmektedir. Merak duygusu problem için oldukça önemlidir. Araştırma problemi analiz edilmeli ve çözüme yönelik kullanılacak yaklaşıma karar verilmesi gerekmektedir. Nitel araştırmada, veri toplama uzun bir süreci gerektirmektedir (Baltacı, 2019: 371). Nitel araştırma verileri sesli, görüntülü öge ve yazılı metinlerden oluşmaktadır. Sesli veriler, bireysel ve topluluk görüşmeleri sonucu ulaşılan verilerdir. Görüntülü veriler katılımlı ve katılımsız gözlem belgeleri, fotoğraf ve filmlerden toplanan verilerdir (Zengin, 2012: 87). Bu süreçte araştırmacı, araştırma konusuyla alakalı ya da alakasız veri toplamış olabilmektedir. Bu yüzden verilerin sınıflandırılması gerekmektedir. Sınıflandırmayla veriler etkili biçimde analiz edilmektedir. Daha sonra analiz edilen veriler yorumlanmaktadır. Araştırmanın son aşaması ise raporlamadır. Raporlamayla farklı problemler ortaya çıkabilmektedir. Nitel araştırmanın amacı, mevcut problemi çözüme kavuşturmak ve yeni problemlerin fark edilmesini sağlamaktır (Baltacı, 2019: 371).

Bu tez çalışması yedi bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın birinci bölümünü giriş bölümü oluşturmaktadır. Çalışmanın ikinci bölümünde, nitel araştırma ve nitel araştırma sürecinin aşamaları açıklanmıştır. Nitel araştırma yaklaşımları ve özellikleri de detaylı bir biçimde bu bölümde incelenmiştir. Üçüncü bölümde, nitel veri analizi ve veri toplama yöntemleri (Gözlem, görüşme ve doküman incelemesi) yer almaktadır. Dördüncü bölümde, nitel veri analiz yöntemleri olan betimsel analiz ve içerik analizi açıklanmıştır. Beşinci bölümde, uzaktan eğitim modeli ve pandemi döneminde uygulanan uzaktan eğitim ile ilgili alan çalışmaları yer almaktadır. Altıncı bölümde, Çin'in Wuhan kentinde görülmeye başlayan ve dünyayı hızla etkisi altına alan Covid-19 pandemi döneminde eğitim alanında aktif rol alan öğretim üyelerinin uzaktan eğitim sürecinde karşılaştıkları sorunlara ilişkin düşüncelerini ortaya çıkarmak amacıyla bir

nitel araştırma yapılmıştır. Araştırma nitel araştırma yaklaşımı olan fenomenoloji (olgu bilimi) yaklaşımıyla yürütülmüştür. Araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formu 10 sorudan oluşmuştur. Görüşme sonucunda elde edilen verilere içerik analizi uygulanmıştır.

Çalışmanın son bölümünde ise araştırma bulguları sonucunda pandemi döneminde uygulanan uzaktan eğitim sürecinde sistemsel sorunların yaşandığı, öğrencilerin katılım oranının düşük olduğu, karşılıklı etkileşim eksikliğinden dolayı iletişim bozukluğunun olduğu, bilgisayar eksikliği ve sınavlarda başarı oranının yüksek görüldüğü ancak bu başarının bilgi düzeyinde olmadığı tespit edilmiştir. Buna bağlı olarak uzaktan eğitimin sürekli olmaması gerektiği ve yüz yüze eğitimin uygulanmasının daha uygun olacağı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmada elde edilen sonuçlara bağlı olarak önerilerde bulunulmuştur.

2. NİTEL ARAŞTIRMA

Sosyal bilimler alanında, yaygın olarak kullanılmakta olan nitel yöntemler ilk olarak 1980'li yıllarda batıda kullanılmaya başlanmıştır. 1990'lı yıllardan sonra da nitel araştırmanın kullanımı artmıştır. Türkiye'de ise nitel yöntemlerin kullanımı son on yılda artış göstermiştir (Kuş, 2006: 1). Nitel araştırmanın tüm yazarlar tarafından onaylanmış ortak bir tanımı mevcut değildir. Nitel araştırmanın ortak bir tanım etrafında birleşmemesinin nedeni, nitel araştırma kavramının bir şemsiye kavramı olarak kullanılması ve bu şemsiye altında birden fazla kavramın farklı disiplinlerle bağlantılı olmasından kaynaklanmaktadır. Bu kavramlardan birkaçı kültür analizi (etnografya), antropoloji, durumsal araştırma, yorumlayıcı araştırma, eylem araştırması, doğal araştırma, betimsel araştırma, kuram geliştirme, içerik analizidir. Bu kavramlar analiz yöntemleri bakımından birbirine benzemektedir. Nitel araştırma kavramı ise bütün bu kavramları içinde toplayan genel bir kavramdır. Nitel araştırmayı gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri analizi elde etme yöntemlerinin bir arada kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül şekilde ortaya çıkarılmasına ilişkin nitel sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlamak mümkündür (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 39). Nitel araştırma kişilerin davranış ve tecrübelerini kapsamlı biçimde ele alıp incelemektedir. Nitel araştırma varsayımda bulunma, veri elde etme ve elde etmiş olduğu bu verileri analiz etme süreçlerini kapsamaktadır. Nitel araştırmanın genel amacı yeni kavramlar ortaya çıkarmaktır (Güler vd., 2013: 39-40). Nitel araştırma, araştırma problemini yorumlayıcı yaklaşımla ele almaktadır. Araştırma yapılan olgu ve olaylar kendi şartları doğrultusunda ele alınmaktadır. Kişilerin olgu ve olaylara yüklemiş olduğu anlam araştırmacı tarafından yorumlanmaktadır. Olgu ve olaylar arasında neden- sonuç ilişkisi kurulmamaktadır (Karataş, 2015: 63-64).

Nitel araştırma, kuram oluşturmada oldukça önemli olup, kuram, alan araştırması tarafından tümevarımsal olarak elde edilmektedir. Yani laboratuvar ya da akademiden ziyade araştırmacının gerçek dünyadaki gözlemleri ve mülakatları sonucunda ortaya çıkmaktadır. Araştırmanın hedef kitlesini diğer araştırmacılar ve akademisyenler oluşturmaktadır. Aynı zamanda bir fenomeni ya da problemi anlamak isteyen kişilerde araştırmanın hedef kitlesinde yer almaktadır. Araştırmacının araştırma konusundaki eğitimleri ve bilimsel değerleri, nitel araştırma çalışmalarındaki deneysel ve kuramsal ürünlerin geçerli ve güvenilir bulunmasını etkilemektedir (Patton, 2018: 11).

Nitel araştırma keşfetme, ortaya çıkarma ve tümevarımsaldır. Tümevarımsal, gözlemlerle başlamakta olup genel örüntüleri inşa etmektedir. Nitel araştırmada araştırmacı olayların örüntülerini anladıktan sonra gözlemlerden, kategoriler ya da analiz boyutları ortaya çıkmaktadır (Patton, 2018: 56). Nitel araştırma yapan araştırmacılar, istatistiksel analizden sınırlı biçimde, sözlü analizlerden ise daha fazla faydalanmaktadır (Karataş, 2015: 64). Nitel araştırma, bireylerin sosyal davranışları ve grupları inceleyen yönetime ilişkin farklı yaklaşımlara sahip olsa da bu yaklaşımların hepsinin ortak özellikleri bulunmaktadır. Bu özellikler aşağıdaki gibidir (Güler vd., 2013: 31);

- Araştırmacı, araştırma yapmış olduğu ortamın koşullarına ve kültürüne bağlı olmalıdır.
- Araştırma sürecinde elde edilen veriler her zaman üstündür. Kuramsal çerçeve, veri analizine bağlı olarak biçimlenmektedir.
- Araştırmacı, kişilerin duygu ve düşüncelerini doğal ortamında doğrudan öğrenmektedir.
- Nitel araştırmada betimleme yöntemiyle araştırmaya dâhil olan konular ayrıntılı biçimde analiz edilerek yorumlanmaktadır.

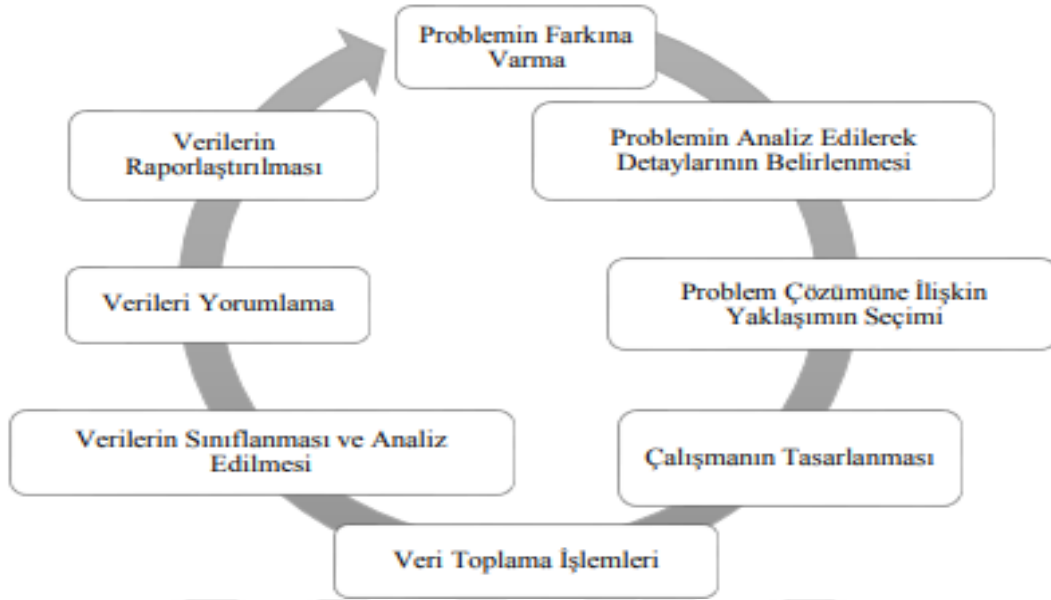
2.1. Nitel Araştırma Sürecinin Aşamaları

Nitel araştırmada ilk olarak araştırmacının, araştırma yapacağı konuya yönelik bir merakının olması gerekmektedir. Problemi tanımak için merak duygusu oldukça önemlidir. Merakın olmadığı araştırmada, araştırmacının dikkati kolayca dağılabilmektedir. Araştırma problemi analiz edilmeli ve çözüme yönelik kullanılacak yaklaşıma karar verilmelidir. Nitel araştırmada veri toplama süreci uzun sürmektedir. Bu süreçte araştırmacı, araştırma konusuyla alakalı ya da alakasız veri toplamış olabilmektedir. Bu yüzden verilerin sınıflandırılması gerekmektedir. Sınıflandırmayla veriler, etkili biçimde analiz edilmektedir. Daha sonra analiz edilen veriler, yorumlanmaktadır. Araştırmanın son aşaması ise raporlamadır. Raporlamayla farklı problemler ortaya çıkmaktadır. Nitel araştırmanın amacı, mevcut problemin çözüme kavuşturulması ve yeni problemlerin fark edilmesidir (Baltacı, 2019: 371). Araştırmacıları, uygulama sırasında en çok zorlayan konu araştırma probleminin cevaplanabilecek özellikte olup olmamasıdır. Çünkü araştırmacıların, konuya

yaklaşımları ve problem tanımları geçmiş deneyimlerinden farklı olabilmektedir (Baş ve Akturan, 2013: 9-10).

Nitel araştırma aşamalarına görsel olarak aşağıda yer verilmiştir;

Şekil 2.1. Nitel Araştırma Aşamaları

Kaynak: Baltacı, 2019: 372

2.2. Nitel Araştırma Yaklaşımı

Nitel araştırma ortaya çıkarmak ve bilimsel kaynaklardaki teorik bilgilerin çeşitli şekillerde organizasyonunu sağlamak amacıyla bir nitel araştırma yaklaşımının belirlenmesi gerekmektedir. Nitel araştırmaya yeni başlayacak olan araştırmacının ilk olarak bir nitel yaklaşımın bütün özellikleriyle ilgili yeterli bilgiye sahip olması gerekmektedir. Bir nitel yaklaşımla ilgili yeterli bilgilere ulaştıktan sonra araştırmacının diğer yaklaşımları da denemesi gerekmektedir. Böylece araştırmacı birden fazla yaklaşımı bir arada kullanarak nitel araştırma yapma düzeyine ulaşabilmektedir (Creswell, 2015: 69-70). Nitel araştırma yaklaşımı, kullanım biçimleri bakımından farklılık gösterebilmektedir. Bundan dolayı kişilerin, davranışlarına uygun nitel araştırma yaklaşımının seçilmelidir (Tekindal ve Uğuz Arsu, 2020: 156).

Nitel araştırmada, kullanılan yaklaşımlar kendi hipotezlerinin yanında belirli disiplinlerle de (sosyoloji, antropoloji, psikoloji vb.) ilişkilidir. Her yaklaşım tercih edilen yöntemlere (detaylı görüşme, karşılaştırmalı olay analizleri vb.) yöneliktir. Nitel araştırma yaklaşımları, sosyal olguyu katılımcıların görüşleri doğrultusunda anlamlandırmakta ve tanımlamaktadır. Birden fazla nitel araştırma yaklaşımı

bulunmaktadır. Bu çalışmada, nitel araştırma yaklaşımından sadece beş yaklaşım açıklanmaktadır. Bunlar; anlatı yaklaşımı, fenomenoloji yaklaşımı, kuram oluşturma yaklaşımı, etnografya yaklaşımı ve durum çalışması yaklaşımıdır. Bu yaklaşımlar birbirinden farklı olsalar da aynı yöntemleri (derinlemesine görüşme, katılımcı gözlem ve belge toplama) kullanmaktadır (Glesne, 2014: 22-23).

2.2.1. Anlatı Yaklaşımı

Czarniawska (2004) anlatı yaklaşımını, “anlatıyı bir olay ya da birbiri ile kronolojik ilişkisi bulunan olaylar hakkında yazılı metinler veya konuşma şeklinde yorumladığı” nitel araştırma deseni şeklinde ifade etmektedir. Anlatı yaklaşımının uygulanması, bir ya da birden fazla kişinin tecrübelerini araştırmayı, bu kişileri bir araya getirerek veri elde etmeyi, bireysel tecrübeleri raporlamayı ve bu tecrübeleri anlamlı biçimde kronolojik bir biçimde sıralamayı kapsamaktadır. Anlatı yaklaşımında, birden fazla analiz sürecinden yararlanılmaktadır. Bu yaklaşım farklı sosyal ve beşeri disiplinlere dayanmaktadır. Anlatı yaklaşımı, insanlar tarafından anlatılan hikâyeye ve tecrübelerden oluşmaktadır (Creswell, 2015: 70).

Anlatı yaklaşımının özellikleri aşağıdaki gibidir (Creswell, 2015: 71-72);

- Anlatı yaklaşımı bireylerin (doküman ve grup mülakatları vb.) yaşam tecrübelerini içeren hikâyelerden elde edilmektedir. Bu hikâyeler, araştırmacı ve katılımcının iş birliği sonucunda ortaya çıkmaktadır.
- Anlatı yaklaşımı, kişilerin tecrübelerini konu almakla birlikte kişilerin kimliklerini ve kendilerini nasıl gördüklerini yansıtmaktadır.
- Anlatı yaklaşımı, birden fazla veri elde etme yöntemiyle toplanmaktadır. Bu yöntemlere örnek olarak mülakat, gözlem, doküman ve resim verilebilir.
- Anlatı yaklaşımı, araştırmacı tarafından belli bir kronolojik sıralamaya konulmalıdır.
- Anlatı yaklaşımı, farklı biçimde analiz edilmektedir.
- Anlatı yaklaşımı, araştırmacının hikâyeleri anlatırken vurguladığı gerginlik ve duraklamaları kapsamaktadır.
- Anlatı yaklaşımı, belli yer ve durumlarda ortaya çıkmaktadır.

2.2.2. Fenomenoloji Yaklaşımı

Olgu bilimi biçiminde de ifade edilmekte olan fenomenoloji, durumların varoluşlarını inceleme tekniğidir. Fenomenoloji yöntemi “Gerçek nedir?” sorusuna

yanıt arayan bir tekniktir. Bu yaklaşımın temeli 18'inci yüzyıla dayanmaktadır. Sosyal bilimler alanında gelişimi ise çok daha eski tarihlere dayanmaktadır. Fenomenoloji yaklaşımı, 1764 yılında Kant tarafından tanımlanmıştır. Filozof Edmund Husserl tarafından bilim olarak geliştirilmiştir. Kişisel deneyimlere yönelik olan bu yaklaşım bireysel evreni araştırmaktadır. Fenomenoloji yaklaşımında öznel deneyimler yer almaktadır (Baş ve Akturan, 2013: 83-84). Fenomenolojik yaklaşımda fenomenolojistler, bir fenomeni deneyimleyen tüm katılımcıların aynı olan özelliklerine yoğunlaşmaktadır. Araştırmacının esas amacı, katılımcıyı kapsayan kişisel tecrübelerin evrensel özelliklerini açıklamaktır. Fenomenoloji yaklaşımı psikoloji, eğitim, sosyal ve sağlık bilimleri alanlarında yaygın olarak kullanılmaktadır (Creswell, 2015: 77).

Fenomenoloji yaklaşımının içeriğini felsefe oluşturmakta olup kendine has özellikleri bulunmaktadır. Araştırmacı, aktif ya da pasif algılamalarda somut tavırlara ve sosyal etkinliklere kadar farklılık gösteren olgulara yönelik deneyimlerin yapısıyla ilgili çalışmaktadır.

Fenomenoloji yaklaşımına göre (Baş ve Akturan, 2013: 84-85);

1. Tek gerçeklik yoktur.
2. Gerçeklik öznel değerleri içerir ve süreç içinde farklılaşabilmektedir.

Fenomenoloji, gerçeğin ortaya çıkması için uğraşmaktadır. Bu yaklaşım, felsefe ve metodolojik olarak iki farklı yaklaşıma sahiptir. Felsefi yaklaşımda amaç, yaşam dünyası biçiminde ifade edilen öznel deneyimleri sınıflandırmak iken, metodolojik yaklaşımda ise, günlük olaylar içindeki deneyimlerin ayrıntılarını birleştirmektir. Husserl (1962) felsefi yaklaşım temsilcisi iken, Schutz (1967) ise metodolojik yaklaşımının temsilcisidir (Baş ve Akturan, 2013: 87-88).

Fenomenoloji yaklaşımının özellikleri aşağıdaki gibidir (Creswell, 2015: 78-79);

- Fenomenoloji yaklaşımı tek bir düşünce ya da görüşe dikkat çekmektedir. Bu görüşler eğitim ile ilgili “mesleki gelişim”, psikoloji ile ilgili “keder”, sağlık ile ilgili “hasta bakımında ilişkiler” vb. gibi alanlara yönelik olabilmektedir.
- Fenomeni yaklaşımını her yönüyle araştırmak için 3-4 kişi ile 10-15 kişi arasında değişen heterojen grup belirlenmektedir.
- Fenomenoloji yaklaşımının esas kavramını felsefi tartışmalar oluşturmaktadır.
- Fenomenoloji yaklaşımında, araştırmacılar katılımcılarla ilgili öznel tutumlarını ve ön yargılarını yaklaşımın dışında tutmaktadır. Böyle bir tutum araştırmacıyı

tamamen araştırmadan dışlamamaktadır. Bu durum araştırmacının, katılımcının tecrübelerine odaklanması için kendi bireysel tecrübelerini kısmen de olsa araştırmanın dışında tutmasını sağlamaktadır.

- Veri elde etme, genellikle fenomeni tecrübe sahibi kişilerle yapılmış mülakatları kapsamaktadır. Kimi fenomenoloji yaklaşımlar şiir, gözlem ve doküman vb. veri elde edilen kaynakları da içermektedir.
- Veri analizi, dar analiz birimlerinden geniş birimlere doğru yönelen ve sonra kişilerin “neyi”, “nasıl” tecrübe edindiklerinin ayrıntılı betimlemesini içeren süreci takip etmektedir.

2.2.3. Kuram Oluşturma Yaklaşımı

Kuram oluşturma yaklaşımında, birleştirilmiş bir süreç ya da eyleme yönelik “birleştirilmiş kuramsal açıklama” ortaya koymak ya da keşfetmek amaçlanmaktadır. Çalışmaya dâhil olan katılımcılar süreçle ilgili tecrübe sahibi olmaktadır. Buradaki esas düşünce kuram geliştirmenin “kullanıma hazır bir kaynaktan” alınmaması, katılımcıdan elde edilen veriler sonucunda ortaya çıkarılmasıdır. 1967’de Baney vd. tarafından geliştirilmiş bir nitel araştırma yaklaşımıdır. Kuram oluşturma yaklaşımından faydalananlar kuramın veride, eylemlerde ve kişilerin toplumsal sürecinde “gömülü” olmasını savunmaktadır. Böylece kuram oluşturma, kişilerden elde edilen bilgilere yönelik kategorilerin bağlantılarını kurarak, eylem ve etkileşimlerini içeren kuramın ortaya konulmasını sağlamaktadır (Creswell, 2015: 83 -84).

Kuram oluşturma yaklaşımının özellikleri aşağıdaki gibidir (Creswell, 2015: 85);

- Kuram oluşturma yaklaşımında, araştırmacılar zamanla farklı adım ya da evreye ilişkin sürece yoğunlaşmaktadır. Bundan dolayı araştırmacı tarafından açıklanmak istenen faaliyetler bulunmaktadır.
- Kuram oluşturma yaklaşımında araştırmacı ayrıca son adımda süreç ya da eyleme yönelik kuram geliştirmek üzerine yoğunlaşmaktadır.
- Kuram oluşturma yaklaşımında hatırlatıcı notlar tutulmaktadır. Böylece elde edilen veriler analiz edildikçe araştırmacı, düşüncelerini kâğıda döküebilmektedir.
- En önemli veri elde etme yöntemini, mülakatlar oluşturmaktadır.
- Kuram oluşturma yaklaşımı, veri analiziyle az yapılandırılmış ve bir kategoriyle ilgili örtük anlam parçalarını bir araya getirebilmektedir.

2.2.4. Etnografya Yaklaşımı

Etnografya yaklaşımı bir kültürel grubun davranışlarını doğrudan gözleme, belgeleme ve yorumlamayı gerektirmektedir (Baş ve Akturan, 2013: 41). Grup üyeleriyle doğrudan ilişki kurmak etnografya araştırma yaklaşımının temelini oluşturmaktadır. Bu bağlamda etnografya yaklaşımı nitel saha araştırmasını gerektirmektedir (Baş ve Akturan, 2013: 42). Semboller, etnografik araştırma yaklaşımı için önemli bir yere sahiptir. Araştırmacının, araştırma yaptığı kültürel ortama ilişkin sanat, giysi, teknoloji vb. her türlü eseri sembollerle ilgili kültürel ifadeleri incelemesi üzerine yoğunlaşmaktadır (Baş ve Akturan, 2013: 43). Etnografya yaklaşımı, bir kişi grubunun kültürel özelliklerini anlama, betimleme ve ortaya konan ideolojik çabalarının tümünü oluşturmaktadır. Nitel düşünceye yönelik bu çabalar, araştırmacı tarafından araştırılan topluluk veya grubun tümünü, birbirleriyle olan ilişkileri, üyelerinin bakış açısının kültür kodlarıyla kavranmasını kapsamaktadır. Bu kodlar kültür ve iletişimin temel bağlantısıdır. Kültürel kodlar, kişilerin iletişiminde kullanılan kodlardır. Bundan dolayı araştırmacının, araştırdığı grubun kültürel kodlarını çözmesi ve öğrenmesi gerekmektedir. Grup taraflarından elde edilmiş olan bilgiler ve fikirler, gözlem sonucu ulaşılan, kaynaklardan ve kayıtlardan toplanan bilgilerle karşılaştırma yapılmaktadır. Gerekirse sahada tekrar gözlem ve görüşmeler yinelenmekte ve parçaların birbirleriyle olan ilişkileri yorumlanmaktadır. Etnografya yaklaşımı, nitel araştırmalarda kullanılan bütün yöntemleri kapsayan sistemsal yapıyı oluşturmaktadır (Kartarı, 2017: 217).

Etnografya yaklaşımının özellikleri aşağıdaki gibidir (Creswell, 2015: 91-92);

- Etnografya yaklaşımı, ortak kültüre sahip topluluğun kültürünün bütün yönlerinin betimlenmesi üzerine çalışmaktadır.
- Etnografya yaklaşımı, bir grubun tümünü veya bir grubun alt kümesini kapsamaktadır.
- Etnografya yaklaşımını kullanan araştırmacı, topluluğun düşünce, inanç, zihinsel faaliyetleri veya topluluk içindeki davranışları üzerine odaklanmaktadır.
- Etnografya yaklaşımında, ortak kültürü paylaşan grup desenlerini araştırmak yoğun bir alan çalışmasını gerektirmektedir.

2.2.5. Durum Çalışması Yaklaşımı

Durum çalışması yaklaşımı gerçek hayat, güncel olay veya belirlenmiş bir ortam içerisindeki durumu araştırmaktadır. Hamel vd. (1993) antropoloji ve sosyoloji

aracılığıyla modern sosyal bilim durum çalışma yaklaşımının kökeniyle ilgili araştırma yapmıştır. Durum çalışması yaklaşımı, araştırmanın hem ürünü hem de nesnesini oluşturan nitel araştırma desenidir. Araştırmacının gerçek hayat ya da güncel bir durumu kapsayan birden fazla yöntem (gözlem, görüşme, doküman ve rapor vb.) aracılığıyla ayrıntılı bilgi elde ettiği ve durum betimlemesini ortaya koyduğu nitel araştırma durum çalışması olarak tanımlanmaktadır. Bu yaklaşımın analiz birimini, birden fazla durum ya da tek bir durum oluşturabilmektedir. Durum çalışması yaklaşımı tıp, psikoloji, hukuk ve politik bilimler alanında yaygın olmakla birlikte sosyal bilimler alanında da sıklıkla kullanılmaktadır (Creswell, 2015: 96-97).

Hitchcock ve Hughes (1995), durum çalışmasının özelliklerini aşağıdaki gibi ifade etmiştir (Aytaçlı, 2012: 3);

- Durum çalışmasında olgu ve olayların zengin ve canlı biçimde tanımlanması gerekmektedir.
- Durum çalışmasında olgu ve olaylar kronolojik biçimde anlatılmalıdır.
- Olgu ve olayların tanımlanması ve analizi arasında içsel bir tartışmanın kurulması gerekmektedir.
- Durum çalışmasında, belirli olgu ve olaylara yoğunlaşılmalıdır.
- Durum çalışmasında, araştırmacı durumun bir parçasıdır.
- Durum çalışması, araştırılmakta olan konuyu zengin biçimde gösterecek özel durumu sunmaktadır.

2.3. Nitel Araştırmanın Kullanıldığı Durumlar

Nitel araştırmanın kullanıldığı durumlarda ana soruları “niçin” ya da “ne zaman” oluşturmaktadır. Maxwell (2005), “Nitel Araştırmada Dizayn” isimli kitabında, beş amaçtan söz etmektedir. Bu amaçlara ulaşmak için en uygun yöntemin nitel araştırma olduğunu ifade etmektedir. Maxwell’e (2005) göre araştırmacı (Maxwell, 2005’ten aktaran Güler vd., 2013: 46-47);

- Araştırmacı, katılımcıların yaşam deneyimlerini, durumlarını ve davranışlarının ne anlam ifade ettiğini anlamak için nitel araştırma kullanmaktadır.
- Katılımcıların yaşadığı ortam ya da şartları ve bu şartların davranışlarına olan etkisini öğrenmek isteyen araştırmacı nitel araştırmaya başvurmaktadır.
- Araştırmacı, beklenen ya da beklenmeyen olay ve olayların etkilerini öğrendikten sonra teori oluşturmak için nitel araştırma kullanmaktadır.

- Araştırmacı, olayların ve faaliyetlerin olduğu zamanları çözmek ve etkilerini gözlemlene sürecinde nitel araştırmadan yararlanmaktadır. Bu olaylarla ilgili açıklamaları ortaya koymak isteyen araştırmacı için en uygun araştırma tekniği nitel araştırmadır.

2.4. Nitel Araştırma Soruları

Nitel araştırmada araştırma soruları üç alan üzerine yoğunlaşmaktadır. İlk olarak iletişim ve etkileşimin en önemli aracı olan dil üzerine odaklanmaktadır. İkinci olarak nitel araştırma soruları olay ve durumları kapsayan öznel anlamların tanımını ve yorumuna yoğunlaşmaktadır. Son olarak da elde edilecek olan nitel veriler içindeki model ve ilişkileri ortaya çıkaracak teoriye odaklanmaktadır. Nitel araştırma soruları, katılımcıların belli bir olgu ve olaylara ilgileri doğrultusunda ayrıntılı biçimde araştırma yapmak istemesi sonucunda ortaya çıkmaktadır. Böylece nitel araştırmadaki bulguları detaylı hazırlanma olanağı sunmaktadır. Nitel araştırma sıklıkla açık uçlu, gelişebilen ve atıf yapmayan sorular biçiminde hazırlanmaktadır.

Nitel araştırma soruları “ne” ve “nasıl” sorularıyla başlamaktadır. Nitel araştırma yapan araştırmacı, ilgi alanına giren değişik soruları açıklayıcı olması şartıyla ortaya koymaktadır (Güler vd., 2013: 78-79).

2.5. Nitel Araştırmaya Yönelik Eleştiriler

Nitel araştırmaya yönelik yapılan eleştiriler üç durum üzerine odaklanmaktadır. Bunlar; nesnel olmama, geçerlilik ve güvenilirlik konusunda titiz olmama ve genellemedir.

Nitel araştırmaya yapılan birinci eleştiri, aşırı öznel olmasıdır. Nitel araştırmalarda, araştırmacıların betimsel açıklamalarla kendi gözlemlerini birleştirmesi veya veri elde etme, analiz ve yorumlama sürecinde kendi düşüncelerinin olduğuna yönelik eleştiriler yapılmaktadır. Nitel araştırmaya yapılan eleştirilerde katılımcı sayısının az olması, katılımcıların uygunluk veya amaç doğrultusunda seçilmesi, araştırmacının kişisel davranışlarının araştırma bulgularını etkilediği ifade edilmektedir. Hem veri toplayan hem de verileri yorumlayan kişinin araştırmacının kendisi olmasından dolayı bu eleştirilere maruz kalmaktadır. Nitel araştırmada, elde edilen veriler araştırmacı tarafından değerlendirildiğinden ortaya çıkan sonuçların öznel olacağı görüşü vurgulanmaktadır.

Nitel araştırmaya yapılan eleştirilerinin ikincisi, geçerlilik ve güvenilirlik konularına yeterince zen gösterilmemesidir. Bu tür araştırmalarda veri elde etme ve analiz tekniklerinin daha önceden belirlenmemesi ve parametrelerin ölçülmemesi rastgele yapılan bir süreç olarak görülmektedir.

Nitel araştırmanın son eleştirisi ise, küçük örneklemle yapılmasıdır. Bundan dolayı da genellenebilir sonuçlara ulaşılmamaktadır. Bunlara ilave olarak nitel araştırmalar, önemli sonuçlar ortaya koymamakta ve bilimsel sonuçlar yerine kuramsal olmayan betimlemeler oluşturduğu yönünde eleştirilere maruz kalmaktadır (Yaşar, 2018: 56).

2.6. Nitel Araştırmada Geçerlilik ve Güvenilirlik

Aynı ortamda bulunan iki farklı araştırmacının benzer bulguları elde edip edemeyeceği nicel araştırmada güvenilirlikle ilgilidir. Nicel araştırmada iki farklı araştırmacının ulaştığı sonuçlar zaman geçse bile tutarlı olmaktadır. Nitel araştırmada bu durum söz konusu değildir. Araştırmacının akademik bilgi birikimi ortama yönelik soruları belirlemektedir. Farklı araştırmacılar aynı ortamda farklı veriler elde etmekte ve farklı sonuçlara ulaşabilmektedir. Benzer olarak, alanlarına ait kuramsal bakış açıları çalışmalarını yapılandırmaktadır. Nitel araştırma, verilerin doğruluğu ve yoğunluğu üzerine odaklanmaktadır. Nitel araştırmada, araştırmacı için verilerin güvenilirliğini olayların oluşu ve verilerin birbirleriyle olan uyumu oluşurmaktadır. Daha önceden de ifade edildiği gibi iki araştırmacı aynı ortamda yaptıkları araştırmada farklı sonuca ulaşabilmektedir. İki de güvenilir kabul edilmektedir. Ancak, her iki araştırmada zıt olan ya da birbirine uymayan sonuçlar ortaya çıkarsa o zaman güvenilirlik sorgulanabilmektedir (Uzuner, 1999: 176).

Nitel araştırma sonuçlarının araştırmacı tarafından araştırılan durumların araştırılıp araştırılmadığını gösteren ölçüt ise geçerliliği göstermektedir. Nitel araştırmada geçerliliği etkileyen önemli etken verilerin zenginliğidir. Bundan dolayı araştırmacı, nitel araştırma boyunca irdeleyici sorular sormaktadır (Uzuner, 1999: 176). Nicel araştırmada olduğu gibi araştırmanın tasarımı, verilerin analizi, bulguların yorumlanması ve araştırmanın kalitesi nitel araştırmada geçerlilik ve güvenilirlik konularını oluşurmaktadır. Nitel araştırmada amaç, belli bir konuyu yoğun biçimde incelemek olduğundan geçerlilik ve güvenilirlik kavramlarından farklı biçimde söz

edilmektedir. Nitel araştırma ve nicel araştırma kavramlarının karşılaştırmasına aşağıdaki tabloda yer verilmiştir (Sönmez ve İlgün, 2018: 381);

Tablo 2. 1. Nitel Araştırmalarda Geçerlilik ve Güvenilirlik Kavramları

Perspektif	Nicel Araştırmalar	Nitel Araştırmalar
Bulguların doğruluğu nasıl sağlanabilir?	İçsel Geçerlilik	Kredibilite
Bulgular diğer durumlarda da nasıl kabul edilebilir?	Dışsal Geçerlilik	Aktarılabirlik
Aynı durumda tekrar edilen çalışmalar sonucunda elde edilen bulguların tutarlı olması nasıl sağlanabilir?	Güvenilirlik	Bağımlılık
Elde edilen bulgular araştırmacının ya da başka bir faktörün etkisinde kalmadan objektif bir şekilde nasıl ifade edilebilir?	Nesnellik	Uygunluk

Kaynak: Sönmez ve İlgün, 2018: 381

Nitel araştırmada araştırmacının kendisi de bulguların geçerlilik ve güvenilirliği arasındadır. Nitel araştırmada yapılan çalışmanın geçerlilik ve güvenilirliğinin artması araştırmacının deneyimlerine, dikkatine ve bilgisine bağlıdır. Nitel araştırma sonucu ulaşılan bulguların geçerlilik ve güvenilirliklerinin artmasını sağlayan değişik birçok teknik vardır. Bu tekniklerle ilgili bilgilere aşağıdaki tabloda yer verilmiştir (Sönmez ve İlgün, 2018: 382);

Tablo 2.2. Uygulanabilecek Stratejiler

KRİTER	UYGULANABİLECEK STRATEJİLER
Kredibilite	Literatürde çeşitleme (triangulation) olarak ifade edilen bu kavramla araştırmada birden çok veri toplama ve veri analiz yöntemiyle birden çok araştırmacının bulgularının yorumlanmasıyla kredibilite artırılmaya çalışılmalıdır.
Aktarılabirlik	Benzer durumlara aktarılabirliğin sağlanması için uygun veri tabanlarının oluşturulması sağlanmalıdır.
Bağımlılık	Araştırmacılar aynı koşullarda ve aynı katılımcılarla çalışmayı tekrarlayarak elde edilen bulguların benzer olduğunu göstermelidir.
Uygunluk	Araştırmacılar yaptıkları görüşmeleri ve gözlemleri devamlı olarak not etmelidir. Böylece elde edilen bulguların uygunluğu gösterilebilmektedir.

Kaynak: Sönmez ve İlgün, 2018: 382

3. NİTEL VERİ ANALİZİ

Nitel araştırmada çeşitlilik, yaratıcılık ve esneklik gibi anlamlar nitel veri analizini ifade etmektedir. Nitel araştırmanın her biri farklı özelliklere sahiptir. Nitel araştırmada, verilerin elde edilmesi ve rapor haline getirilmesi araştırmacıları zorlayan bir durumdur. Nitel araştırmacıların en çok zorlandıkları analiz nitel veri analizidir. Bundan dolayı araştırmacının, araştırma esnasında elde ettiği verilerin niteliklerine ve mevcut veri analiz yöntemlerine göre kendi araştırması için gerekli olan veri analiz planını yapması gerekmektedir (Yıldırım ve Őimšek, 2011: 221). Karmaşık gibi görünen nitel veri analizinde konuları kolaylaştıracak bazı düşünceler bulunmaktadır. Bu düşünceler aşağıdaki gibidir (Silverman, 2018: 192);

- Karşılaştırma tek bir durumun ögeleriyle de yapılabildiğinden birden fazla ortamdan elde edilmiş verilere gerek yoktur.
- Yapılandırmacı nitel araştırmacılar bir olgunun, birden fazla veri setinin ve birden fazla teknikle elde edilmesi varsayımını kabul etmemektedir. Bu düşünceye sahip nitel araştırmacılara göre gerçekte sadece birbirine eklenmiş olgular bulunmaktadır.
- Bu görüş gerçeği anlamak için sürekli değişmekte olan mantığın uygulanamayacağı fikrini takip etmektedir. Bu bakış açısı görüşme yapılan kişilerin söyledikleriyle yaptıklarının karşılaştırılması ya da farklı bakış açısıyla ilgilenmektedir.

Nitel veri analizinin amacı, incelenen sosyal olay gerçeklerin özünde bulunan açık ve örtük bilgiyi ortaya çıkarmaktır. Nitel veri analiz sürecinde, araştırmacı bizzat yer almakta olup incelediği sosyal gerçeklikle birebir etkileşim ve iletişim içindedir. Bu süreçte birden fazla veri toplama yöntemiyle elde edilen veriler, benzer nitelikteki bilgileri kategorilere ayırmak amacıyla bir araya getirilmektedir (Ertugay, 2019: 54).

Nitel veri analizi sürecinde çoklu ortam (örneğin; ses, video, resim vb.) verileri, sosyal medya (Twitter, Facebook, Blog vb.) ve değişik belgelerden (veri tabanı, pdf, docx vb.) elde edilmiş verilerden yararlanılmaktadır. Araştırma sürecinde değişik özelliklerdeki verilerden faydalanmak araştırmanın, geçerlilik ve güvenilirliğini arttırmaktadır (Yakut Çayır ve Sarıtaş, 2017: 525). Nicel verilerde olduğu gibi nitel verilerde araştırmacı tarafından sadeleştirilmelidir. Nitel verilerin sadeleştirilmesi uzun zaman ve sabır gerektirmektedir. Nitel veri setini belli bir forma çevirmek

araştırmacının çalışmasını kolaylaştırmaktadır. Örneğin, ses kaydıyla yapılmış olan mlkatlarda karşılıklı konuşmalar saatlerce sürmektedir. Bu ses kaydıyla analiz yaparken ortaya çıkacak olan zorluklara karşı araştırmacı, ses kayıtlarını hızlı ve etkin biçimde çalışma yapacağı forma çevirmelidir Araştırmacının, ses kayıtlarını yazıya dökmesi nitel veri analizine eklenmesini kolaylaştırmaktadır. Araştırmacının veri elde etme sırasında veri analiz sürecini dşnmesi gerekmektedir. Veri toplamada tutulan notlar, yönlendirmeler ve özetler verimli bir nitel veri analizi için önemlidir (Baltacı, 2017: 3). Nitel verinin niteliği genellikle araştırmacının yöntembilim becerisi, duyarlılığı ve drstlğine bağlıdır. Nitel veri analizinde sistematik ve özenli gözlem yöntemi sadece ortamda bulunma ve etrafı izlemek anlamına gelmemektedir. Mlkat yöntemini ustaca gerçekleştirmek, sadece sorular sormakla mümkün değildir. İçerik analizi ise orada ifade edeni okumaktan çok daha fazla anlam içermektedir. Gözlem, mlkat ve içerik analizi yoluyla güvenilir ve geçerli nitel veriler elde etme bilgi, disiplin, eğitim ve uygulama gerektirmektedir (Patton, 2018: 5).

Nitel veri analizi, veriden anlam çıkarmak bu veriyle ilgili sınıflandırma ve yorumlama sürecine dayanmaktadır. Yorumlayıcı felsefe ilkesine bağlı olan nitel veri analizi genel olarak çalışılan veri seti, kabataslak analizi (gözden geçirme, yoğunlaşma, özetleme) ve ayrıntılı analiz (kategorilerin detaylandırılması, verilerin tanımlanması) birleştirilmesinden oluşmaktadır. Böylece çeşitli verileri tanımlamak, ayrıntılı tasvir etmek ya da değişik verileri karşılaştırarak ortak açıklamaların yapılması amaçlanmaktadır. Analiz süreci büyük miktardaki verilerin özünü anlama, örüntüleri tanımlama ve verilerden anlam çıkarmayı içermektedir (elik vd., 2020: 380- 381).

Nitel veri analizinin özellikleri aşağıdaki gibidir (Sözbilir, 2009: 1);

- Nitel veri analizi yazılan notlarla uğraşmayı gerektirmektedir.
- Tümevarımsal, yenilikçi, gelişen, araştırıcı ve kreatif özelliklere sahiptir.
- Nitel veri analiziyle kategorilerden ayrılmış olan kodlar ortaya çıkmaktadır.
- Nitel veri analizi belirli zamandaki olayları kıyaslamaktadır.
- Betimleme, analiz etme ve süreklilik gerektirmektedir.
- Nitel veri analizi verileri sınıflandırma ve sınıfların oluşturulmasıyla ilgilenmektedir.

Nitel veri analizinde günlük yaşamı içeren fotoğrafın doğal biçimde okuyucuya aktarılması verinin güçlü yanını göstermektedir. Nitel verinin bu özelliğe sahip

olmasında verinin doğal ortam içinde toplanmasının önemli bir payı bulunmaktadır. Nitel veride araştırmacı özellikle tek bir olay üzerinde durmaktadır. Karmaşık durumları açığa çıkarmak için verimli ve bütüncül içerik sunması nitel verinin bir başka özelliğini göstermektedir. Nitel verinin güçlü yönlerinin ortaya çıkması analizin doğru yapılmasıyla ilişkilidir (Miles ve Huberman, 2015: 10).

3.1. Nitel Veri Analizine Yönelik Yaklaşımlar

Strauss (1987) nitel veri analizinin standart hale getirilemeyeceği ve standart hale getirilen veri analizinin araştırmacıyı kısıtlayacağı görüşünü savunmaktadır. Nitel araştırmada nitel veri analizinin standart hale getirilmesi, toplanan verilere uygun, zengin ve derin sonuçların ortaya çıkmasının doğruluğu etkileyeceğini vurgulanmaktadır. Aynı şekilde Coffey ve Atkinson (1996) nitel veri analizinin zengin ve derinlemesine olması gerektiğini fakat her nitel araştırma için standart hale getirilemeyeceği görüşünü savunmaktadırlar.

Wolcott (1994) nitel veri analizinde üç aşamayı vurgulamaktadır. Birinci aşama, elde edilen verilerin mümkünse özgün şekline bağlı kalınması ve araştırmaya dâhil olan katılımcıların düşüncelerini doğrudan alıntılanması ve betimsel yaklaşımla okuyucuya ulaştırmasıdır. İkinci aşama, birinci aşamayı da kapsayacak şekilde açıklayıcı sonuçlara ulaşmayı sağlayacak sistemsal analizi oluşturmaktadır. Araştırmacı, bu aşamada okuyucuya yardım edecek bazı ek analizler sunmaktadır. Üçüncü aşamada ise birinci ve ikinci aşamayla birlikte veri analizinde araştırmacı kendi yorumlarını da katmaktadır. Bu aşamada araştırmacı, veri elde etmeyle birlikte veri analizinde de kendi yorumlarıyla daha aktif rol almaktadır. Wolcott (1994) bu üç aşamanın birbirlerinden bağımsız olamayacağı görüşünü savunmaktadır.

Wolcott (1994) sınıflandırması ve diğer sınıflandırmalar veri analizinde tüm araştırmacı için önemli üç kavramdan söz etmektedir. Bunlar; betimleme, analiz ve yorumlamadır. Bu kavramlara ilişkin bilgiler aşağıdaki gibidir;

Betimleme: Araştırmacı tarafından elde edilen veriler araştırma problemine yönelik düşünce veya sonuçlardan oluşmaktadır. Betimleme yaklaşımında “ne” sorusuna cevap bulunurken, bu yaklaşımla “neden” ve “nasıl” sorularına doğrudan cevap bulmak mümkün değildir.

Analiz: Analiz sürecinin en önemli işlevi, veri setinin kavramsal kodlama ve sınıflama yöntemiyle temalar arasındaki anlamlı ilişkileri ortaya çıkarmaktır. Analiz yaklaşımında “neden” ve “nasıl” sorularına cevap aranmaktadır.

Yorumlamacı: Yorumlamanın temelini, “Bu söylenen ya da gözlenen ne anlama gelmektedir?” sorusu oluşturmaktadır. Analizde “anlam” ön planda tutulmaktadır. Anlamın ön planda tutulması ise toplanan bulguların yorumlanmasına bağlıdır. Veri analizinde anlam öznelidir. Bundan dolayı araştırmacıların, yorumları aynı olmamaktadır. Araştırmacı, yorumlarıyla toplanan verileri ve ulaştığı sonuçları ortaya koymaktadır.

Miles ve Huberman (1994) veri analiz sürecini üç aşamada ele almaktadır. Bu aşamalar; verinin işlenmesi, verinin görsel hale getirilmesi ve sonuç çıkarma ve teyit etme şeklindedir. Verinin işlenmesi bölümü ilk olarak veriler incelenerek kodlanmaktadır. Araştırmacı, veri kodlamada probleme yönelik kavram ve temalardan yararlanmaktadır. Bu şekilde veri seti sadeleştirilmiş ve önemli olanlar seçilmiş olmaktadır. Veri setinin görsel hale getirilmesi bölümü çeşitli grafikler, tablo ve şekiller yardımıyla sunulmaktadır. Son kısım olan sonuç çıkarma ve teyit etmede ise kavramlar, temalar ve ilişkiler yorumlanır, karşılaştırılır ve teyit edilmektedir.

Dey (1993) veri analiz sürecini üç aşamada incelemektedir. Bunlar; betimleme, sınıflama ve ilişkilendirme. Betimleme bölümünde araştırmacı, elde ettiği verileri tanımlamaktadır. Böylece verilerin elde edildiği ortam, araştırma sürecine yönelik bilgiler ve katılımcıların görüşleri doğrudan okuyucuya ulaştırılmaktadır. İkinci bölüm olan sınıflamada veriler kodlanmakta ve sınıflandırılmaktadır. Sınıflandırmayla verilerin incelenmesi ve temaların ortaya çıkarılması kolaylaşmaktadır. Son bölümde ise sınıflandırılan veriler arasında ilişki kurularak yorumlanmaktadır.

Açıklanan bu yaklaşımlarda en çok dikkat çeken verilerin betimlenmesi ve temaların ortaya çıkarılmasıdır. Aynı zamanda araştırmacının yorumu ve temaların anlamlı olarak ilişkilendirilmesi de önemlidir (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 221-223).

3.2. Nitel Veri Toplama Yöntemleri

Nitel veride genel olarak üç veri elde yöntemi mevcuttur. Bunlar; gözlem, görüşme ve doküman incelenmesidir (Karataş, 2015: 71).

3.2.1. Gözlem

Gözlem, herhangi bir ortam ya da kurumda kişilerin davranışlarını detaylı biçimde görmek için kullanılan yöntem olarak tanımlanmaktadır. Kişilerin davranışlarıyla ilgili veri toplamak isteyen araştırmacının, gözlem yöntemini kullanması gerekmektedir. Gözlem yöntemiyle yapılan araştırmanın olduğu gibi aktarılması, güvenilirlik açısından önemli bir durumdur. Fakat araştırmacı ve katılımcı gerçek kişi olacağından tarafsız gözlem yapmak mümkün olmamaktadır. Burada önemli olan gözlemi kimin yaptığı, amacı, nerede, ne zaman ve gözlemde kullanılan araç-gereçlerin ne olduğunun belirtilmesidir (Karataş, 2015: 72).

Gözlem, katımlı gözlem ve katılımsız gözlem olarak iki şekilde yapılmaktadır. Katımlı gözlem, nitel araştırmalarda kullanılan en önemli veri elde etme metodunu oluşturmaktadır. Araştırmacı bu metotta aktif biçimde yer almaktadır. Katılımcı gözlem iki şekilde gerçekleşmektedir. Bunlar; gözlemci katılım ve tam katılımdır. Gözlemci katılımında, araştırmacı ele aldığı gruptaki bireylerle ilişkisini geliştirir ve gruptaki bireylerin doğal ortamlarında sergiledikleri davranışları gözlemlemektedir. Tam katılımda ise, araştırmacı ele aldığı grupla sosyal aktivitelerde bulunarak onlarla zaman geçirmektedir (Baş ve Akturan, 2013: 100). Katılımsız gözlem, küçük grupların davranışlarını içeren çalışmalarda kullanılan bir yöntemdir. Katılımsız gözlem de kendi içinde katılımcı ve tam gözlem olarak iki şekilde gruplandırılmaktadır. Katılımcı gözlem, derinlemesine görüşmelerde kullanılan bir yöntem olup tek kişiyle yapılmaktadır. Tam gözlemde ise araştırmacı ve bireyler arasında uzaklık bulunmaktadır. Bu gözlemde araştırmacı doğrudan kişilerle iletişim halinde değildir (Baş ve Akturan, 2013: 101).

3.2.2. Görüşme

Görüşme, araştırmaya dâhil olan katılımcıların belli bir konu hakkında duygu ve düşüncelerini belirttiği yöntem olarak tanımlanmaktadır. Bu yöntemle kişilerin bakış açılarını anlamak amaçlanmaktadır. Görüşme yöntemiyle araştırmacı tarafından ele alınan konuyla ilgili kişilerin tecrübeleri, görüşleri, zihinsel algıları ve tutumları vb. gözlenemeyen bilgilere ulaşmak mümkündür.

Görüşme formunu oluştururken göz önünde bulundurulması gereken kıstaslar aşağıdaki gibidir (Karataş, 2015: 71);

- Anlaşılması kolay sorular olmalı,

- Odak sorular yazılmalı,
- Açık uçlu sorular yöneltilmeli,
- Yönlendirmeden uzak durulmalı,
- Sorular çok boyutlu olmalı,
- Alternatif sorular olmalı,
- Sorular farklı türden hazırlanmalı,
- Sorular mantıklı şekilde düzenlenmelidir.

Görüşme yöntemiyle araştırılmak istenen konu tüm yönleriyle ele alınmakta olup daha açık uçlu soruların iletilmesine ve ayrıntılı cevapların alınması sağlanmaktadır. Görüşme yöntemi nitel araştırmalarda sıklıkla başvurulan bir yöntemdir. Sosyal bilimler alanında sıklıkla kullanılmakta olan görüşme yöntemine aynı zamanda hukuk, gazetecilik, tıp vb. alanları da başvurmaktadır. Görüşme yöntemi, araştırmacı ve katılımcıların ortak etkileşimiyle ortaya çıkmaktadır. Görüşme yöntemi, araştırmaya dâhil olan bireylerin kendilerini tanıtmaya imkânı sunup duygu, düşünce ve tecrübelerini inceleme olanağı sunmaktadır. Araştırmacı görüşme yöntemiyle, katılımcıların içinde buldukları ortam ve gündelik yaşamları hakkında doğrudan gözlem yapma imkânı bulmaktadır. Nitel araştırma yöntemlerinden olan görüşme yöntemi, katılımcı ve araştırmacının aktif katılımını gerektirmektedir. Bu durum görüşme yöntemini diğer yöntemlerden ayırmaktadır (Tekin, 2012: 101-102).

3.2.3. Doküman İncelemesi

Doküman incelemesi, araştırılan olgu ve olayların yazılı materyallerin analizini içermektedir (Özer Özkan ve Şenyurt, 2017: 632). Yazılı dokümanların, içeriğini belli bir disiplin ve belli bir düzen dâhilinde analiz etmek amacıyla doküman analizinden faydalanılmaktadır. Doküman incelemesi ile basılı elektronik materyaller gibi bütün belgeleri incelemek ve değerlendirmek mümkündür. Reklam, ajandalar, katılım kayıtları, günlükler, dergiler, kılavuzlar, gazeteler, sanat eserleri, anket verileri gibi türler araştırma sırasında faydalanılacak dokümanlar arasında yer almaktadır (Kıral, 2020: 173-174). Doküman incelemesi, araştırmacının yapıldığı alanla ilgili görüşme ve gözlem yapmayı gerektirmeyen bir yöntemdir. Doküman incelemesi, araştırmacının zaman ve kaynaktan tasarruf etmesini sağlamaktadır. Araştırmacı, araştırmanın konusuna göre doküman ve veri kaynağını kullanmaktadır (Karataş, 2015: 72). Araştırma konusunun geçmişi veya tarihsel süreci araştırma bulgularının yorumlanması

için oldukça önemlidir. Bu bağlamda araştırmacı iki çeşit veri elde etmektedir. Bunlar; arşiv verisi ve tarihsel veridir. Arşiv verisi, bir gruba veya kültüre ait rutin kayıtları kapsamaktadır. Araştırma bulgularının karşılaştırılması için kayıtlardan faydalanmak gerekmektedir. Geçmişe yönelik verilere ulaşmak için tarihsel verilerden yararlanılmaktadır. Söz konusu tarihsel verilere ulaşmak için veri kaynakları aşağıdaki gibidir;

1. Arşivler
2. Raporlar
3. Formel belgeler
4. Kitap, dergi, makale, gazete vb. belgeler
5. Anketler
6. Özgeçmiş
7. Şarkı, türkü, şiir vb. belgeler

Tarihsel veriyi doğrudan ve sistematik olarak sınıflandırmak mümkündür. Araştırma problemine göre bu türdeki verileri kullanmak güvenilirliğin artmasını sağlamaktadır (Baş ve Akturan, 2013: 117-118).

Doküman incelemesi süreci belli bir sistematikte yürütülmektedir. Doküman incelemesi aşamaları aşağıdaki gibidir (Baş ve Akturan, 2013: 120);

- Dokümanlara ulaşma,
- Dokümanların orijinalliğinin denetlenmesi,
- Doküman incelemesi için kullanım izni olmalı,
- Dokümanların anlaşılması ve analiz edilmesi,
- Verilerin kullanılmasıdır.

3.3. Nitel Verilerin Sayısal Analizi

Görüşme, gözlem ya da doküman yöntemleriyle toplanmış olan verilerin sayılara ya da rakamlara dökülmesi nitel verinin sayısallaştırılması olarak tanımlanmaktadır. Nitel verilerin sayısallaştırılmasının birden fazla amacı bulunmaktadır. İlk amaç, sayıların güvenilirliğini arttırmaktır. Weber (1985) değişmezlik, tekrarlanabilirlik ve isabet olmak üzere üç güvenilirliği vurgulamaktadır. Bunlarla ilgili bilgiler aşağıdaki gibidir;

1) Değişmezlik: Araştırmacının önceden yaptığı veri seti analizini daha sonra yeniden analiz etmesi halinde aynı sonuçları elde etmesidir.

- 2) **Tekrarlanabilirlik:** Veri analizinde birden fazla bireyin yer alması durumunda ortaya çıkmaktadır. Benzer veri analizinin uyumlu ve tutarlı olmasıdır.
- 3) **İsabet:** Veri setinin analizini oluşturan tema ve kategorilerin belirli standartta yapılıp yapılmadığını kapsamaktadır. Araştırmanın geçerliliğini, bu alanlarda alınan tedbirler arttırmaktadır.

Nitel verinin sayısallaştırılmasının ikinci amacı, yanlılığı azaltmaktır. Üçüncü amaç verilerin sayılara dökülmesi, analiz sonucunda ulaşılan tema ve kategorileri karşılaştırmaktır. Dördüncü ve son amaç ise küçük ölçekli yapılmış olan araştırmadan elde edilen sonuçların anket gibi geniş ölçekleme ile tekrar denenmesini sağlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 242-243).

4. NİTEL VERİ ANALİZ YÖNTEMLERİ

4.1. Betimsel Analiz

Betimsel analiz yöntemine göre toplanan veriler, temalara bağlı olarak özetlenmekte ve yorumlanmaktadır. Veriler, araştırma soruları sonucunda ulaşılan temalara göre hazırlanabileceği gibi görüşme ve gözlem esnasındaki sorulara bağlı olarak da okuyucuya sunulmaktadır. Betimsel analiz yönteminde, doğrudan alıntılara sık yer verilmektedir. Betimsel analizde, bulguları sistematik ve yorumlanmış şekilde okuyucuya aktarmak amaçlanmaktadır. Bu yüzden toplanan verilerin açık biçimde betimlenmesi gerekmektedir. Ardından betimlemeler açıklanmakta ve yorumlanmaktadır. Neden-sonuç bağlantıları araştırılmakta ve bazı sonuçlara ulaşılmaktadır. Betimsel analiz dört kısımda gerçekleşmektedir. Bunlarla ilgili bilgiler aşağıdaki gibidir;

1. Betimsel Analiz İçin Bir Çerçeve Oluşturma: Araştırma soruları, gözlem ve görüşmeden hareketle veri analizine uygun bir çerçeve oluşturmaktadır. Buna göre verilerin hangi tema altında sunulacağı belirlenmiş olmaktadır. Önceden belirlenmiş bir çerçevenin olmaması, betimsel analizden yararlanmayı zorlaştırmaktadır. Bu durum belirlenecek olan temalarda eksik veriye ve hatalı veri dizilişine sebep olmaktadır.

2. Tematik Çerçeveye Göre Verilerin İşlenmesi: Önceden oluşturulan çerçeveye bağlı olarak toplanan verilerin okunması, düzenlenmesi, verilerin tanımlama için seçilmesi, açıklayıcı ve mantıklı olarak toplanması bu aşamada yapılmaktadır. Oluşturulan çerçeveye bağlı olarak bazı veriler önemsiz olmakta veya araştırmaya dâhil edilmemektedir. Doğrudan alıntılar da bu aşamada seçilmektedir.

3. Bulguların Tanımlanması: Son aşamada düzenlenen veriler tanımlanmakta ve gerekirse doğrudan alıntılarla kuvvetlendirilmektedir. Verilerin açık biçimde anlaşılır olmasına ve lüzumsuz yinelemelerden uzak durulmasına özen gösterilmelidir.

4. Bulguların Yorumlanması: Bu aşamada bulgular açıklanmakta, ilişkilendirilmekte ve anlamlandırılmaktadır. Bulgular arasında neden-sonuç ilişkilerinin açıklanması ve değişik verilerle yapılan karşılaştırmayla araştırmacının yorum üstünlüğü artmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 224).

4.2. İçerik Analizi

Sosyal bilimler alanında kullanılan içerik analizi, kitle iletişim araçlarında toplumda veya kültürde ortaya çıkan farklılıkları tespit etmek amacıyla sıklıkla

kullanılan bir analiz yöntemidir (Kunt, 2012: 70). İçerik analizi, kategoriler oluşturmayı ve metinlerdeki (örneğin, dergi makalesi) belli unsurların bu kategorilerle olan bağlantı durumlarını içermektedir. İçerik analizi, nicel araştırmalarda da sık olarak kullanılmakta olup bu analizin nitel araştırmalarda nasıl kullanıldığının ayırt edilmesi gerekmektedir. Burada aynı metni ele alacak farklı kodlayıcıların aynı sonuçlara ulaşmasını sağlayacak açık ve net kategorilerin oluşturulmasına dikkat edilmelidir. Böylece farklı araştırmacılar tarafından içerik analizinin benzer biçimde gerçekleştirilmesi içerik analizi kapsamında yapılan ölçümler güvenilirliği ve özenli biçimde sayılan deyimler ise geçerliliği vurgulamaktadır (Silverman, 2018: 162).

İçerik analiziyle verilere daha kapsamlı işlem yapılmakta olup betimsel analiz sonucunda fark edilemeyen kavram ve temalar ortaya çıkarılmaktadır. Bu amaç doğrultusunda ilk olarak elde edilen veriler kavramsallaştırılmalı, ardından bu kavramları mantıklı şekilde düzenleyerek veriyi açıklayan temaların tespit edilmesi gerekmektedir. Staruss ve Corbin'in (1990) söylediği gibi "Bilim kavramlar olmadan var olamaz; kavramlar ise, bizim olguları anlamamıza ve bu olgular üzerinde etkili düşünmemize yardımcı olur. Bir kavrama bir ad verdiğimiz zaman; o kavramla ilgili sorular sorabiliriz, o kavramı inceleyebiliriz ve başka kavramla ilişkilendirebiliriz." Kavramlar bizi temalara götürmektedir. Temalarla da olguları düzenleyerek daha açıklayıcı hale getirmektedir. İçerik analizi ile veriler tanımlanmakta olup verilerin içindeki gizlenmiş gerçekleri ortaya çıkarmak amaçlanmaktadır. İçerik analizinin yapılması sırasında bazı aşamalar bulunmaktadır. Bu aşamalara geçmeden önce içerik analizinde kullanılan bazı kavramlara ilişkin bilgiler aşağıdaki gibidir;

Tümevarımcı Analiz: Kodlama yöntemiyle, verilerdeki kavramlar ve bu kavramlar arasındaki ilişkileri belirlemek amaçlanmaktadır. Staruss ve Corbin (1990) tümevarımcı analiz sürecini "kuram oluşturma" şeklinde isimlendirmektedir. Strauss ve Corbin (1990) olgusunun esasını oluşturacak kuram olmadığı durumlarda, tümevarımcı analizin gerekli olduğunu söylemektedir. Verilerdeki olgu veya kuramı izah etme noktasında belirlenen kodlar ve bu kodlar arasındaki ilişkiler işlev görmektedir.

Kodlama: Veriler arasında anlamlı kısımların (bir kelime, paragraf, metin vb.) isimlendirilmesidir. Toplanmış olan verileri kısımlara ayırma, inceleme, kıyaslama ve bağlantı kurma kodlama süreciyle yapılmaktadır.

Kavram: İçerik analizinde esas analiz birimini, kavramlar oluşturmaktadır. Veriler arasındaki anlamlı kısımlara ve durumlara yüklenen anlam kavram şeklinde ifade edilmektedir.

Kategori: Kavramların birbirleriyle belirli bir tema altında gruplandırılmasıdır. İçerik analizinde toplanan kavramlar daha kapsamlı ve kuramsaldır.

Yukarıda ifade edilen kavramlar içerik analizinde sıklıkla kullanılmaktadır. Bu kavramlardan hareketle gözlem, görüşme ve doküman yöntemleriyle elde edilen veriler içerik analizinde dört aşamada analiz edilmektedir. Bu aşamalar aşağıdaki gibidir;

1. Verilerin Kodlanması: İçerik analizinin birinci aşamasını verilerin kodlanması oluşturmaktadır. Bu aşamada, araştırmacı toplamış olduğu verileri inceleyip bölümlere ayırarak ve bu bölümlerin kavramsal olarak anlamlarını bulmaktadır. Bu bölümleri bir sözcük, bir cümle, bir paragraf ya da bir sayfa veri oluşturabilmektedir. Bu bölümler araştırmacı tarafından kodlanmaktadır. Kodlama bir sözcük ya da birkaç sözcükten meydana gelen deyimle yapılmaktadır. Önemli olan kodları keşfetmektir. Verilerin kodlanması aşaması, verilerin düzenlenmesinde oldukça kolaylık sağlamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 227-228).

2. Temaların Bulunması: Verilerin kodlanması ve sınıflandırılması yeterli olmamaktadır. Birinci aşamada elde edilen kodlardan hareketle verileri açıklayan ve kodları belli kategori altında toplayan temalar bulunmalıdır. Kodların birbiriyle benzer yönleri ortaya çıkarılmalıdır. Böylece elde edilen veriler kodlarla kategorize edilmektedir. Temaların bulunması aşamasında ulaşılan temalar genel bir olguyu ifade etmektedir. Bu olguya yönelik kodları bir araya getirerek aralarında anlamlı ilişki kurulmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 236).

3. Verilerin Kodlara ve Temalara Göre Düzenlenmesi ve Tanımlanması: Bu aşamada araştırmacı, topladığı verileri düzenlemektedir. Düzenlenmiş verilerin belli olgulara göre tanımlanması ve yorumlanması mümkündür. Verilerin, okuyucunun anlayabileceği biçimde açıklanması ve sunulması gerekmektedir. Araştırmacının toplanan bulguları doğrudan okuyucuya ulaştırması gerekmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 237-238).

4. Bulguların Yorumlanması: Son aşama olan bulguların yorumlanmasında araştırmacı bulguları yorumlamakta ve bazı sonuçlar ortaya çıkarmaktadır. Nitel araştırmada araştırmacı tarafından yapılan yorumlar oldukça önemli bir yere sahiptir.

Araştırmacının elde edilen verilerle ilgili düşünceleri önemlidir. Fakat bu düşüncelerin üçüncü aşama olan verilerin tanımıyla tutarlı olması gerekmektedir. Nitel araştırmada araştırmacının görüş ve yorumları, elde edilen verilerin açıklanmasında önemli bir yere sahiptir. Bu aşamada, araştırmacının elde ettiği verilere anlam kazandırması ve neden-sonuç ilişkisi kurması gerekmektedir. Araştırmacının, bu aşamada bulgulardan sonuçlara ulaşması ve toplanan sonuçların önemi hakkında açıklama yapması gerekmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 238).

İçerik analizi, temelde gözlemi kapsayan çözümleme yöntemidir. İçerik analizi, görüşme içeriğini nesnel, düzenli ve nicel (sayısal) şekilde açıklamaktadır. Görüşme ya da metinde yer alan kavramların, terimlerin sayılması ve bunların karşılaştırılması içerik analiziyle yapılmaktadır (Baş ve Akturan, 2013: 50).

İçerik analizinin güçlü ve zayıf yönlerine aşağıda yer verilmiştir.

Güçlü yönleri şu şekildedir (Kunt, 2012: 70);

- İçerik analizi güvenilir bir tekniktir.
- Zaman ve maddi yönden tasarruf etmek mümkündür.
- İçerik analizi araştırmacının bir bölümünü tekrar yapabilme fırsatı sunmaktadır.
- Uzun dönemde ortaya çıkan süreçleri izleme ve inceleme olanağı sunmaktadır.
- İçerik analizinde katılımcıların araştırmacıdan etkilenme olasılığı çok azdır.

Zayıf yönleri şu şekildedir (Kunt, 2012: 70-71);

- İçerik analizi sadece kaydedilmiş olanları incelemektedir.
- İçerik analizinin geçerlilik problemleri bulunmaktadır.
- İçerik analizinin taraflı davranma olasılığı vardır.
- İçerik analizinin standart bir formatı mevcut değildir.
- İçerik analizinde kodlama kısmı zordur.
- İçerik analizinde çözümleme sonunda temalar arasında ilişki kurma zorluğu bulunmaktadır.

5. UZAKTAN EĞİTİM

Günümüzde değişen ve gelişen teknolojiyle birlikte bilgiyi aktarma yöntemlerinde farklılıklar ortaya çıkmıştır (Akdemir, 2011: 70). Eğitim ve öğretim kavramları birbiriyle bağlantılıdır. Eğitim, belirlenmiş hedeflere bağlı olarak kişilerin yaşantılarında ve davranışlarında farklılıklar oluşturma sürecidir. Globalleşen iletişim teknolojileri küresel eğitim sistemine sebep olarak internet, bilgisayar, televizyon ve diğer bilişim sistemlerinde meydana gelen gelişmeler eğitimde yeni uygulamaların ortaya çıkmasına neden olmuştur (Kırık, 2014: 74-75). İnternet kullanım oranının hızla artmasıyla bilgilere kısa sürede ulaşmak mümkün olmuştur (Akdemir, 2011: 70). Buna bağlı olarak uzaktan eğitim değişik boyutlara ulaşmıştır (Kırık, 2014: 75).

Uzaktan eğitim, birbirlerinden çok uzakta değişik ortamda bulunan öğretmen ve öğrencilerin görüntülü ve sesli etkileşimde bulunabilmesidir. Uzaktan eğitim hem Türkiye’de hem de dünyada önemli bir konuma sahiptir. Uzaktan eğitim uygulamalarından ilkökul, ortaokul, lise ve üniversite kurumları sıklıkla yararlanmakta olup aynı zamanda bakanlıklar, kurslar ve devlet kurumları da uzaktan eğitimi kullanmaktadır (Kırık, 2014: 75).

Uzaktan eğitim yöntemi, geleneksel yöntemlere göre daha esnek ve şartlara göre şekillenen bir eğitim modelidir. Uzaktan eğitimle, eğitimin geniş alanlara yayılması hedeflenmektedir (Kırık ve Alıcı, 2016: 58). Birçok ülkede kabul görmüş olan uzaktan eğitim modeliyle eğitim alanındaki masrafları en aza indirmek ve eğitimde fırsat eşitliğini sağlamak planlanmıştır. Bu ülkeler arasında yer alan Türkiye’de uzaktan eğitim modelini benimsemektedir (Kepenek, 2021: 11). Uzaktan eğitim öğrenme modeli farklı ortamda bulunan öğretmen ve öğrencilerin iletişim kurmalarına imkân tanımaktadır. Uzaktan eğitim modeli özel olarak hazırlanmış materyalleri, kitle iletişim araçlarını ve kısa süreli yüz yüze eğitimi kapsamaktadır.

Uzaktan eğitimle ilgili özellikler aşağıdaki gibidir (Karafazlı, 2021: 22);

- Öğretmen ve öğrencinin yan yana bulunmaması,
- Öğretmen ve öğrenci iletişiminin teknolojik araçlarla yapılması,
- Öğretmen ve öğrenci iletişimine olanak sağlamasıdır.

5.1. Uzaktan Eğitimin Anlamı

Uzaktan eğitim terimi, tümüyle anlamdaş olmayan farklı terimleri kapsamaktadır. Uzaktan eğitim kapsamındaki bu terimlerden bazıları, mektupla eğitim, evde çalışma,

dış çalışma, uzaktan öğretim, uzaktan öğrenim ve uzaktan öğrenmedir (Kaya, 2002: 9). Bu terimlere ilişkin bilgilere aşağıda yer verilmiştir;

Mektupla Eğitim: Yazılı haberleşme uzaktan eğitimin başladığı dönemlerde tek iletişim aracıydı. Öğretmen ve öğrenci arasındaki araçları yazılı araçlar oluşturmakta olup uzaktan eğitim mektupla eğitim kavramı olarak ifade edilmiştir (Kaya, 2002: 9). Mektupla eğitim uygulamasında birçok olumsuzluklar (mektupların geç ulaşması, geri dönüşlerde gecikmeler yaşanması, mektupların ulaşmaması vb.) ortaya çıkmasına rağmen uzun süre eğitim ve öğretimden geri kalmak istemeyen öğrenciler için bu uygulama alternatif bir çözüm olarak görülmüştür (Şahin, 2021: 94). Mektupla eğitim, 1990'lı yıllarda ve sonrasında kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması ve teknolojinin ilerlemesi sonucu uzaktan eğitim kapsamını ifade edememiştir (Kaya, 2002: 9). Teknolojide yaşanan gelişmeler sonucunda radyo ve televizyon gibi eğitim uygulamaları mektupla eğitimin yerini almıştır (Şahin, 2021: 94). Günümüzde teknolojik gelişmelere bağlı olarak uzaktan eğitim, yazılım tabanlı ve posta yöntemiyle düzenlenen bir eğitim modelidir (Kaya, 2002: 9).

Evde Çalışma: Amerika Birleşik Devletleri'nde yükseköğrenim dışındaki mesleki ve teknik eğitim alanındaki uzaktan eğitim uygulamaları için evde çalışma kavramı kullanılmıştır. Uzaktan eğitim öğrencileri evin bir bölümünde veya merkezlerde çalışmaktadır (Kaya, 2002: 9-10).

Bağımsız Çalışma: Bağımsız çalışma kuramı 1980 yılında Wedemeyer tarafından geliştirilmiştir. Bu kuramda öğrenciler daha özgürdür. Öğrenci hazırbulunuşluk düzeyinde ilerlemenin olduğu ve öğrenme sorumluluğunun öğrencide olduğu bir kuramdır (Akden, 2021: 12). Bağımsız çalışma açık eğitim, televizyonla öğretim ve bireysel öğrenimi içermektedir. Amerika'da yüksek eğitim düzeyinde uzaktan eğitim programları bu kavramı genellikle kullanmaktadır (Kaya, 2002: 10).

Dış Çalışma: Dış çalışma kavramı daha çok Avustralya'da kullanılmaktadır. Dış çalışmada devam zorunluluğu bulunmamaktadır. Öğrenciler kendi imkânları doğrultusunda yüz yüze eğitim veren yükseköğrenim kurumlarında öğrenim görmektedir (Kaya, 2002: 10).

Uzaktan Öğretim: Uzaktan öğretimde öğretmen ve öğrenciler farklı ortamda bulunmaktadır. Uzaktan öğretim kavramında öğretim karşılıklı ve destekleyici teknolojik araçlara bağlıdır. Öğrenci merkezli olan bu öğretim, sahip olduğu rolü ihmal

etmeye eğilimli olduğundan, öğretmen merkezliliği ve kuruma vurgu yapmaktadır (Kaya, 2002: 10).

Uzaktan Öğrenim: Uzaktan öğrenim 1990 yılında kullanılmış olup öğrenci merkezli bir kavramdır (Kaya, 2002: 10).

Uzaktan Öğrenme: Uzaktan öğrenme kavramı 1800 yılında mektupla öğretimle başlamıştır. Teknolojik gelişmeler ve internetin hayatımıza girmesiyle uzaktan öğrenme kavramı geniş alana yayılmıştır (Yavuz ve Toprakçı, 2021: 123).

5.2. Uzaktan Eğitim Modelleri

Uzaktan eğitimin uygulanması için uygun bir eğitim modeline karar vermek gerekmektedir. Aynı zamanda modelin teknolojik alt yapıyla desteklenmesi de sağlanmalıdır. Uzaktan eğitim modelleri iki şekilde ele alınmaktadır. Bunlar; eş zamanlı (Senkron) ve eş zamanlı olmayandır (Asenkron). Bu eğitim modellerine ilişkin bilgiler aşağıda yer verilmiştir (Demir, 2014: 205).

5.2.1. Eş Zamanlı (Senkron) Model

Canlı ya da gerçek zamanlı olan bu modelde öğrenciler ve öğretmenler aynı anda online olmaktadır (Demir, 2014: 205). Aynı anda yapılan dersler için sanal sınıf oluşturulmaktadır. Eş zamanlı model sayesinde öğrenciler sorularını anında karşı tarafa aktarabilmektedir. Öğretmen adayları eş zamanlı eğitim modelinin kullanımını kolay ve yararlı olarak görmekte, mesleklerini uygularken bu modelden faydalanmak istemektedirler (Kıymet, 2022: 12). Webinar iletişim, online chat eş zamanlı modele örnek olarak gösterilmektedir (Demir, 2014: 205). Eş zamanlı modelin avantajları; beyin fırtınası yapabilme imkânı bulma, mekânsal sorunların ortadan kalkması ve geri bildirim sağlama fırsatı sunmasıdır. Eş zamanlı modelin dezavantajları ise ders zamanlarını ayarlama problemi, teknolojik araç-gereç eksikliği ve teknoloji kullanımı bakımından yetersiz olan öğrencilerin derse aktif olarak katılmamasıdır. Pandemi döneminde verilen uzaktan eğitim dersleri eş zamanlı modelle yürütülmüştür (Kıymet, 2022: 12).

5.2.2. Eş Zamanlı Olmayan (Asenkron) Model

Canlı ve gerçek zamanlı olmayan bu modelde öğrenci kendine en uygun zamanda derse katılmaktadır (Demir, 2014: 205). Eş zamanlı olmayan modelde sisteme önceden yüklenen ses, video kaydı vb. materyaller aracılığıyla öğrenciler derslere ulaşmaktadır. Öğrenciler, eş zamanlı olmayan modelle öğretmene aynı zamanda soru sormamaktadır.

Eş zamanlı olmayan modelin avantajları; bu modelle herkes eğitime dâhil olmakta, mekân ve zamana yönelik problemlerle karşılaşmamakta ve dersleri öğrenci dilediği zaman izlemektedir. Eş zamanlı olmayan modelin dezavantajları ise dağınık bir öğrenci topluluğu, sınavlarda dışa bağımlı olunması ve öğrencilere anlık dönüşlerin sağlanamamasıdır (Kıymet, 2022: 13).

5.3. Uzaktan Eğitimin Avantajları ve Dezavantajları

Uzaktan eğitimin avantaj ve dezavantajlarına ait bilgilere aşağıda yer verilmiştir.

Uygulanan uzaktan eğitim modelinin avantajları aşağıdaki gibidir (Kaya, 2002: 19-20);

- Kişilere farklı eğitim alternatifi sunma,
- Fırsat eşitsizliğini azaltma,
- Kitle iletişim araçlarıyla eğitimi kolaylaştırma,
- Eğitim ve öğretim uygulamalarını standart sunma,
- Eğitim ve öğretim maliyetini aza indirme,
- Eğitim ve öğretim niteliğini arttırma,
- Öğrenciye donanımlı bir eğitim ortamı sağlama,
- Öğrencinin sınıf dışında öğrenim almasına imkân tanımak,
- Öğrencinin bireysel ve bağımsız öğrenmesini sağlama,
- Öğrenciye öğrenme sorumluluğu bilincini kazandırma,
- Alanında uzman kişilerden birçok kişinin faydalanmasını sağlamaktır.

Yukarıda ele alınan avantajlar doğrultusunda uzaktan eğitim modelinin birden fazla katkısının olduğu görülmektedir. Bu katkıların yanında uzaktan eğitim modelinin dezavantajları da bulunmaktadır. Bunlar aşağıdaki gibidir;

- Yüz yüze eğitim ilişkilerinin zorlaşması,
- Uzaktan eğitim modelinin öğrencilerinin sosyalleşmesini engellemesi,
- Öğrenme sırasında öğretmenin yardıma ihtiyacı olan öğrenciye destek olamaması,
- Uzaktan eğitimin çalışan öğrencilerin dinlenme zamanlarını alması,
- Uygulama gerektiren derslerden yeterli düzeyde faydalanamama,
- Uzaktan eğitim öğrencilerin beceri ve tutuma ilişkin davranışlarda etkisiz olması,
- Uzaktan eğitimin iletişim teknolojileriyle sınırlı olmasıdır.

5.4. Uzaktan Eğitimin Dünyada Tarihi

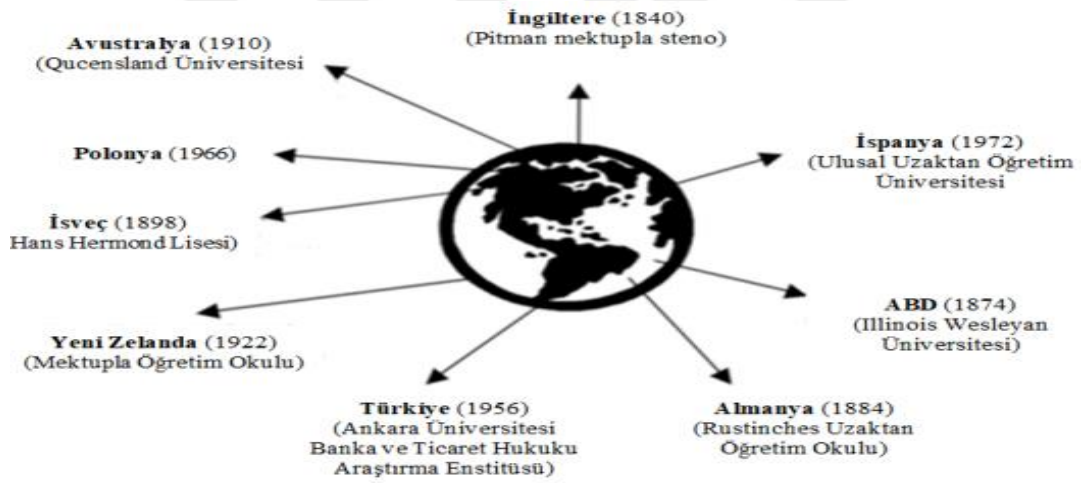
Uzaktan eğitim kavramı ilk olarak Wisconsin Üniversitesi'nin 1892 yılı kataloğunda geçerken bu kavram yine aynı üniversitenin yöneticisi olan William Lighty tarafından 1906 yılında kullanılmıştır. Ardından Alman eğitimci Otto Peters tarafından 1960-1970'lerde Almanya'da tanıtılmış olan bu kavram Fransa'da uzaktan eğitim kurumlarına isim olarak verilmiştir.

Dünyada uzaktan eğitimle yapılan ilk çalışma 1728 yılında Boston gazetesinde "Steno dersleriyle" uygulanmıştır. Mektupla kompozisyon dersleri 19. yüzyılda İsveç Üniversitesi'nde kadınlar için verilmiştir. İsveç, İngiltere ve Amerika Birleşik Devletlerinde bu yüzyılda farklı uzaktan eğitim uygulamalarına başlanılmıştır (Akyürek, 2020: 5). Uzaktan eğitim uygulamalarına İngiltere'de 1840 yılında Isaac Pitman tarafından gönderilen mektupla başlanmıştır. Isaac Pitman, mektupla uzaktan eğitim modelini kullanarak öğrencilerine İncil eğitimi vermiştir. Aynı zamanda Isaac Pitman not değerlendirme sistemini oluşturmuştur. Pitman öğrencilerinin çalışmalarını değerlendirmesi sonucunda başarı notu vermiştir (Kırık, 2014: 80). İngiltere'de 1995 yılında ise Clyde Sanal Üniversitesi kurulmuştur (Akyürek, 2020: 6). Almanya'da uzaktan eğitim uygulamalarının ilk kurumsal girişim temellerinin 1856'da atıldığı belirtilmektedir. Bu yıllarda Charles Toussaint ve Gustav Langenscheidt tarafından öğretim malzemeleri yayınlayan ve uzaktan eğitim veren bir dil okulu açılmıştır (Özbay, 2015: 378-379). Ayrıca 1984 yılında Almanya'da "Rustinches Uzaktan Öğretim Okulu" öğrencileri üniversite sınavına hazırlamak amacıyla uzaktan eğitime başlamıştır. Amerika Birleşik Devletleri'nde teknoloji alt yapısında yaşanan gelişmeler uzaktan eğitime olan ilginin artmasını sağlamıştır. Amerika Birleşik Devletleri'nde 1997 yılında kurulan Kentucky Sanal Üniversitesi, Western Governors Üniversitesi, Pennsylvania ve Güney Carolina Üniversiteleri uzaktan eğitim veren kurumlar arasındadır (Akyürek, 2020: 6). Amerika Birleşik Devletleri'nde ilköğretim yazışmalı olarak başlamış olup ilk uzaktan eğitim veren radyo istasyonu da burada açılmıştır. Amerika Birleşik Devletleri'nde IOWA Üniversitesi ilk uzaktan eğitim televizyon yayını yapan kurumdur (Şahin, 2021: 94). 1972 yılında İspanya'da kurulan Ulusal Uzaktan Öğretim Üniversitesiyle uzaktan eğitime başlanmıştır. Türkiye'de 1956 yılında Ankara Üniversitesi Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü kurumuyla uzaktan eğitim uygulanmaya başlanmıştır (Tuncer, 2021:8). İsveç'te Hans Hermod 1898'de

kendi isminde olan uzaktan eğitim lisesini kurmuştur. Hermod tarafından kurulmuş olan uzaktan eğitimi uygulayan bu kurumun şimdiki ismi Hermods- NKI Skolan. Bu lisede ilk olarak mektupla öğretim uygulamasına başlanmıştır. Hermods kendi deneyimlerinden faydalanarak bu uygulamayı gerçekleştirmiştir (Kaya, 2002: 28). Uzaktan eğitim Avustralya’da 1910 yılında yükseköğretimde başlamış olup 1949 yılında ise öğrencilerin ders programları ve yönetim işlerinin takibi için “Üniversite Dışı Öğretim Fakültesi” kurulmuştur. Yeni Zelanda’da ise 1922 yılında uzaktan eğitime başlanmıştır. Uzaktan eğitim kurumunun ismi Yeni Zelanda Mektupla Öğretim Okulu’dur. Japonya’da ise uzaktan eğitim 1948 yılında orta, lise ve yükseköğretim kurumlarında uygulanmaya başlanmıştır (Özbay, 2015: 379).

Aşağıda yer alan Şekil 5.5. Kaya (2002) tarafından hazırlanmış olup, dünyadaki bazı uzaktan eğitim uygulamalarının başlangıç tarihleri ve ilk uygulamalarına ait bilgilere kısaca yer verilmiştir.

Şekil 5.5. Dünyadaki Bazı Uzaktan Eğitim Uygulamalarının Başlangıç Tarihleri ve İlk Uygulamaları

Kaynak: Kaya, 2002: 30

5.5. Uzaktan Eğitimin Türkiye’de Tarihi

Uzaktan eğitime yönelik ilk düşünce ve tartışma Türkiye’de 1927-1960 yılları arasında mektupla okuma yazma öğretimi için düşünülmüş fakat uygulanamamıştır. 1956 yılında Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Banka ve Ticaret Araştırma Enstitüsü ilk uzaktan eğitim uygulamasını başlatmıştır. Bu uzaktan eğitim uygulamasıyla çalışanlar mektupla öğrenim görmüşlerdir. Milli Eğitim Bakanlığı’nda uzaktan eğitim uygulamaları ilk olarak 1960 yılında “Mektupla Öğretim” ismiyle

deneme öğretimi olarak uygulanmıştır. Denemenin ardından 1966 yılında Mektupla Öğretim ve Teknik Yayınlar Genel Müdürlüğün kurulmasıyla mektupla öğretim yaygın eğitim haline dönüşmüştür (Gelişli, 2015: 318). Teknolojideki gelişmelere bağlı olarak 1968 yılında TRT (Türkiye Radyo Televizyon Kurumu) eğitsel programlar yayınlamaya başlamıştır. 1973 yılında Film Radyo Televizyonla Eğitim Merkezi ilk, orta ve lise seviyesinde eğitsel programlar yayınlamaya başlamıştır. 1975 yılında lise ve dengi okullardan mezun olanlara televiyonun da dahil olduğu eğitim teknoloji araçlarının kullanılmasıyla yükseköğretim düzeyinde eğitsel programlar yayınlamak için Yaygın Yükseköğretim Kurumu kurulmuştur (Karaibiş, 2021: 13). Türkiye’de 1982 yılında uzaktan eğitim kapsamında üniversite kurumu olarak Eskişehir’de Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi kurulmuştur (Arat ve Bakan, 2011: 366). 1980-1990 yılları arasında Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı olan Okul Radyosu ve Televizyon Okulu herkese yaygın eğitim imkânı tanımıştır. 1992 yılında kurulan ve orta öğrenim diploması veren Açık Öğretim Lisesi, 1997 yılında kurulup 1998 yılında öğretime başlayan 6., 7. ve 8. yılların eğitiminin alındığı ve ilköğretim diploması veren Mesleki ve Teknik Açık Öğretim Okulu, Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü’ne bağlı olan uzaktan eğitim kurumları arasında yer almaktadır (Bayam ve Aksoy, 2002: 170).

Uzaktan eğitim, Türkiye’de gelişmiş Avrupa ülkelerine göre daha geç uygulanmıştır. Türkiye’de iletişim alt yapısının geliştirilmesi ve teknolojiye yapılan yatırımların artmasıyla uzaktan eğitim uygulaması yaygınlaşmıştır. Türkiye’de uzaktan eğitimin bilinçli hale gelmesinde internetin sürekli gelişim içinde olması ve web tabanlı uygulamaların etkisi bulunmaktadır. Bu açıdan ele alındığından internet önemli bir role sahiptir. İnternetle birden fazla iletişim teknolojisi tek çatı altında toplanmıştır. Basılı kaynaklara, ses ve görüntü içeriklere internet aracılığıyla ulaşılmıştır (Kırık, 2014: 85).

5.6. Covid-19 Pandemi Sürecinde Türkiye’de Uzaktan Eğitim

2019 yılında Çin’in Wuhan kentinde Aralık ayında ortaya çıkan ardından tüm dünyayı etkisi altına alan Covid-19 pandemisi Türkiye’de 11 Mart 2020 tarihinde görülmeye başlamıştır. Türkiye’de Mart ayı içinde hızla yayılım gösteren Covid-19 pandemi nedeniyle Milli Eğitim Bakanlığı ve Yükseköğretim Başkanlığı tarafından örgün öğretime ara verilmiş olup tüm eğitim kademelerinde eğitimin kesintiye uğramaması amacıyla çevrimiçi platformlarda uzaktan eğitime geçilmesine karar

verilmiştir (Daşdemir ve Cengiz, 2022: 328). Covid-19 pandemi sürecinde tüm eğitim kurumlarında uzaktan eğitim uygulamalarına başlanmıştır. 18 Mart 2020 tarihinde yükseköğretim kurumu yaptığı basın açıklamasında uzaktan eğitim sürecine yönelik mevzuat, altyapı, insan kaynakları, içerik ve uygulama alanlarına vurgu yapmıştır. Yüz yirmi üç üniversitede Uzaktan Eğitim Birimi faaliyet göstermekte olup bu üniversiteler uzaktan eğitim altyapılarından yararlanarak eğitim ve öğretimde uzaktan eğitim sürecini uygulamıştır. Bu süreçte Uzaktan Eğitim Birimi altyapısı olmayan üniversitelerse Yükseköğretim Kurulu koordinasyonu ile uzaktan eğitim altyapısı bulunan üniversiteler tarafından desteklenmiştir (Sözen, 2020: 315). Uzaktan eğitime geçiş kolay olmamıştır. Uzaktan eğitim sürecinde aktif rol oynayan öğretmenler dijital eğitime uyum sürecinde oldukça çaba göstermişlerdir. Bu süreçte öğretmenler arasında dijital teknoloji kullanmayanların uzaktan eğitim sürecinde zorlandıkları görülmüştür. Ancak daha sonraki zamanlarda öğretmenler, dijital teknolojiyi eğitim alanında kullanmada önemli kazanımlar elde etmiştir. Uzaktan eğitim süreci aynı zamanda öğrenciler açısından da bazı problemlere sebep olmuştur. Uzaktan eğitimin uygulanması sürecinde en çok etkilenenler kırsal kesimde yaşayan, kısıtlı internet alt yapısı olan, tablet ve bilgisayar gibi teknolojik araçları mevcut olmayan öğrenciler olmuştur (Akden, 2021: 9).

5.7. İlgili Alan Araştırmaları

Bakioğlu ve Çevik (2020), “COVID-19 Pandemisi Sürecinde Fen Bilimleri Öğretmenlerinin Uzaktan Eğitime İlişkin Görüşleri” isimli makalesinde Covid-19 pandemisi Sürecinde Fen Bilimleri öğretmenlerinin uzaktan eğitime ilişkin görüşlerini ortaya çıkaran nitel bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Çalışmaya Türkiye’nin çeşitli bölgelerinde ortaokullarda görev yapan 75 Fen Bilimleri öğretmenleri dâhil etmişlerdir. Çalışmada verilerin analizi için içerik analizi yöntemini kullanmışlardır. Analiz sonucunda COVID-19 pandemisi sürecinde uygulanan uzaktan eğitimde öğretmenlerin internet bağlantısı, öğrencilerle iletişim kurma ve öğrencilerin derslere katılım oranının düşük olması gibi problemlerle karşı karşıya kaldıkları ortaya çıkmıştır.

Pişken (2021), “Sınıf Öğretmenlerinin Uzaktan Eğitim Uygulamaları Hakkında Görüşleri” isimli yüksek lisans tezinde COVID-19 küresel salgını sürecinde uzaktan eğitim faaliyetlerinde elde edilen deneyimler ışığında, sınıf öğretmenlerinin mevcut uzaktan eğitim uygulamaları hakkında görüşlerinin ortaya çıkarılması amacıyla bir nitel araştırma yapmıştır. Araştırmada olgu bilimi deseninden yararlanmıştır. Araştırma

grubunda İstanbul ili Esenyurt İlçesinde görev yapan 50 sınıf öğretmeni yer almıştır. Verileri elde etmede yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanmış olup elde edilen verilere içerik analizi uygulamıştır. Araştırma sonucunda öğretmenlerin ortamlara hazırlanması ve teknik sorunların giderilmesi için alt yapı desteğinin daha da güçlendirilmesi gerektiğini tespit etmiştir.

Özdoğan ve Berkant (2020), “Covid-19 Pandemi Dönemindeki Uzaktan Eğitime İlişkin Paydaş Görüşlerinin İncelenmesi” isimli makalesinde COVID-19 kaynaklı olarak yaşanan pandemi sürecinde Türkiye’de uygulanan uzaktan eğitim sürecine ilişkin çeşitli paydaşların (İl Milli Eğitim Müdürlüğü yetkilileri, okul yöneticileri, öğretmenler, okul psikolojik danışmanları, öğretim üyeleri, öğrenciler, veliler) sorunlara ve çözüm önerilerine yönelik görüşlerini incelemeyi amaçlayan bir nitel araştırma yapmışlardır. Araştırma yaklaşımı olarak fenomenolojik (olgu bilimsel) deseni seçilmiştir. Araştırma verilerini yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla 137 paydaşın katılımıyla elde etmişlerdir. Araştırma sonucunda paydaşların görüşlerine göre uzaktan eğitimin zaman ve mekândan bağımsız olması, derslerin defalarca izlenebilmesi, pandemi döneminde eğitim ihtiyacının karşılanabilirliği, hastalığın bulaşmasına yönelik korunma, teknolojinin eğitim içerisindeki önemi ve teknolojik beceri geliştirilmesi uzaktan eğitimin avantajını ortaya çıkarmıştır. Uzaktan eğitimde motivasyon kaybı, ölçme ve değerlendirmenin olmaması, internet ve bilgisayar gibi kaynakların yetersizliği, eğitimde fırsat eşitsizliği oluşturması, iletişim ve etkileşim yetersizliği, teknik problemler, sosyalleşme yetersizliği ve uzaktan eğitim sürecine hazırlıksız olma ise uzaktan eğitimin dezavantajını ortaya çıkarmıştır.

Aksu (2021), “Pandemi Dönemi Çevrim İçi Uzaktan Eğitime İlişkin Öğretmenlerin Memnuniyet Düzeyleri (İstanbul ili Bağcılar ilçesi örneği)” isimli yüksek lisans tezinde liselerde görev yapan öğretmenlerin pandemi döneminde çevrim içi uzaktan eğitime ilişkin memnuniyet düzeylerini belirlemeyi amaçlamıştır. Bu bağlamda çalışmasını nitel araştırma yaklaşımı olan durum çalışması deseniyle yürütmüştür. Araştırmanın çalışma grubunu 2020-2021 eğitim-öğretim yılı bahar yarıyılında İstanbul Bağcılar İlçe Millî Eğitim Müdürlüğüne bağlı resmî ortaöğretim kurumlarında (liselerde) görev yapan 2061 öğretmen oluşturmakta olup pandemi şartlarına bağlı olarak 60 öğretmenle sınırlandırmıştır. Verileri yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla elde etmiştir. Elde ettiği verilere içerik analizi uygulamıştır.

Araştırma sonucunda elde ettiği bulgular doğrultusunda öğretmenlerin uzaktan eğitim hakkında bilgi, beceri ve deneyimlerinin, bilişim teknoloji araçlarının, internet erişimlerinin yetersiz oluşu gibi zorluklarla karşılaştıklarını belirten görüşlerin yanında uzaktan eğitimin zaman ve mekândan bağımsız eğitim-öğretim faaliyetlerinin çevrim içi canlı ders olarak yapıyor olması açısından da kolaylık sağladığı görüşlerine ulaşmıştır.

Öztaş (2021), “Covid-19 Sürecinde Fen Bilimleri Öğretmenlerinin Bilgi ve İletişim Teknolojilerinin Kullanımına Yönelik Yeterlilik Algıları ve Uzaktan Eğitime İlişkin Görüşleri” isimli yüksek lisans tezinde Covid-19 sürecinde uzaktan eğitim dersi veren Fen Bilimleri öğretmenlerinin bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımına yönelik yeterlilik algılarını ve uzaktan eğitime yönelik görüşlerini ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Çalışmasında karma araştırma yöntemini kullanmıştır. Araştırma grubuna 2020-2021 eğitim-öğretim yılı güz döneminde görev yapan 128 Fen Bilimleri öğretmenini dâhil etmiştir. Çalışmanın nitel araştırma kısmında veri elde etmek için yarı yapılandırılmış görüşme formunu kullanmış olup elde edilen verilere içerik analizi uygulamıştır. Öğretmenlerin en çok teknolojik araçlar ve iletişim konusunda sorun yaşadıklarını, öğrencilere ulaşamama ve iletişimsizlik sorunları yaşadıklarını, uzaktan eğitimin mesleki gelişimlerini olumlu etkilerken mesleki doyumlarının olumsuz etkilediği ancak eğitim teknolojilerini keşfetmeleri uzaktan eğitimin olumlu yönü olduğunu gösteren görüşleri ortaya çıkarmıştır.

Kızıltaş ve Özdemir (2021), “Sınıf Öğretmenlerinin Uzaktan Eğitim Sürecine Yönelik Görüşleri” isimli makalesinde sınıf öğretmenlerinin uzaktan eğitim sürecine ilişkin görüşlerinin belirlenmesini amaçlamışlardır. Çalışma grubuna 38 sınıf öğretmenini dâhil etmişlerdir. Araştırma verilerini yarı yapılandırılmış görüşme formuyla elde etmiş olup verilere içerik analizi uygulamışlardır. Bulgulardan elde ettikleri sonuca göre öğrencilerin internete erişim sorunu yaşadıkları ve katılımın istenen düzeyde olmadığına ulaşmışlardır.

Özçelik (2022), “Covid-19 Pandemi Sürecinde Uzaktan Eğitime İlişkin Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri, Yaşadıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri” isimli yüksek lisans tezinde Denizli ili Merkezefendi ve Pamukkale ilçelerindeki resmi ilkokullarda görev yapan sınıf öğretmenlerinin Covid-19 pandemi sürecinde geçilen uzaktan eğitime ilişkin görüşleri, yaşadıkları sorunlar ve bu sorunlara getirilen çözüm önerilerini araştırmak amacıyla nitel araştırma yapmıştır. Verileri yarı yapılandırılmış görüşme

yöntemiyle elde etmiştir. Araştırmaya 2021-2022 eğitim öğretim yılında Denizli ili Merkezefendi ve Pamukkale İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı resmi ilkokullarda görev yapan 15 gönüllü sınıf öğretmenini dâhil etmiştir. Araştırma sonucunda katılımcıların pandemi öncesinde uzaktan eğitim hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıkları, pandemi sürecinde uzaktan eğitimin eğitimdeki açığı kapatmakta işlevsel olduğu, işleyiş ve ölçme değerlendirme süreçlerinde büyük eksiklikler olduğu, öğrencilerin internete erişim sorunu yaşadıkları, tablet, bilgisayar gibi cihaz eksiklikleri yaşandığı ve derslere katılım oranının istenen düzeyde olmadığına ulaşmıştır. Ayrıca uzaktan eğitim derslerini düzenli takip eden öğrenciler açısından faydalı olduğuna ulaşmıştır.

Önder (2022), “Covid-19 Salgınında Öğretmenlerin Uzak Eğitime İlişkin Deneyimleri” isimli makalesinde Covid-19 salgınında öğretmenlerin eğitim ve öğretim sürecinde karşı karşıya kaldıkları zorlukları ve öğretim kayıplarını azaltmak amacıyla nitel araştırma yöntemlerinden olan olgu bilimi deseninden yararlanmıştır. Çalışma grubunu 34 öğretmen oluşturmuştur. Araştırma verileri yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla elde etmiş olup verilere içerik analizi uygulamıştır. Çalışma sonucuna bakıldığında salgın sürecinde öğretmenler eğitim ve öğretimi yürütürken erişim ve öğretim süreci gibi birçok sorunla karşı karşıya kaldıklarını ortaya çıkarmıştır. Aynı zamanda salgın sürecinde öğretim kayıplarına neden olduğunu tespit etmiştir. Araştırmaya dâhil olan üç kişi hariç diğer katılımcıların, öğretim kayıplarını azaltmak amacıyla öğrenme eksiklerini tamamlama, pekiştirme, öğrenmeye istekli hale getirme ve destek kategorilerine yönelik birçok çalışma yaptıkları sonucuna ulaşmıştır.

Demir ve Özdaş (2020), “Covid-19 Sürecindeki Uzaktan Eğitime İlişkin Öğretmen Görüşlerinin İncelenmesi” isimli makalesinde Covid 19 sürecinde ilkokuldaki uzaktan eğitim faaliyetlerine ilişkin öğretmen görüşlerinin incelenmesi amacıyla çalışmasını nitel araştırma desenlerinden durum çalışmasıyla yürütmüşlerdir. Çalışmada veri elde etme aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme yönteminden yararlanmışlardır. Çalışmanın grubuna farklı ilkokullarda görev yapan 44 öğretmen katılmıştır. Araştırma sonucunda öğretmenlerin Covid-19 sürecinde uzaktan eğitime hazırlık yapma, öğrencilerle paylaşımda bulunma, çevrimiçi ders verme, veli ve öğrencilerle iletişime geçme ve öğrencileri izleme gibi eğitime yönelik faaliyetlerde bulunduğunu tespit etmişlerdir. Aynı zamanda öğretmenlerin uzaktan eğitim

faaliyetlerini bilgisayar, internet, iletişim araçları ve çeşitli mesajlaşma programlarından yararlanarak, veli ve öğrencilerle iletişime geçerek, öğrencileri yönlendirip takip ederek, EBA (Eğitim Bilişim Ağı) ve çeşitli çevrim içi platformlar aracılığıyla öğrencilerle iletişim sağladıklarını ortaya çıkarmışlardır.

Adak (2021), “Covid-19 Pandemi Döneminde Uygulanan Uzaktan Eğitim Sürecinde Bilişim Teknolojileri Öğretmenlerinin Deneyimlerinin İncelenmesi” isimli yüksek lisans tezinde COVID-19 pandemi sürecinde uygulanan uzaktan eğitimde bilişim teknolojileri öğretmenlerinin yaşadıkları deneyimleri ortaya çıkarmak amacıyla nitel araştırma yapmıştır. Araştırmayı nitel araştırma yöntemlerinden biri olan durum çalışmasıyla yürütmüştür. Araştırmaya devlet ve özel okullarda çalışmakta olan toplam 20 öğretmen (7 kadın, 13 erkek) dâhil etmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme formuyla elde edilen verilere içerik analizi uygulamıştır. Araştırma sonucunda öğretmenlerin internet altyapısının yetersizliği, öğrenci imkânsızlıkları, maddi yetersizlikler ise süreç içinde yaşanan sıkıntılar, öğrencilerin uzaktan eğitime kolayca uyum sağlamış olmaları ve kazanımlara ulaşmada problemlerle karşılaştıklarını ortaya çıkarmıştır.

6. UYGULAMA

6.1. Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırma ile pandemi döneminde uzaktan eğitim alanında aktif rol alan öğretim üyelerinin, uzaktan eğitim sürecinde karşılaştıkları sorunlara ilişkin düşünceleri ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Bu kapsamda İnönü Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nde görev yapmakta olan öğretim üyelerinin Covid-19 salgınında uzaktan eğitim sürecinde karşılaştıkları problemler, sistemsiz sıkıntılar, kullandıkları uygulamalar ve öğrencilerin derslerle ilgili tutumunun iyileştirilmesine yönelik değerlendirmeler yapmak için nitel araştırma yöntemine başvurulmuştur. Bu çalışma, nitel araştırma yaklaşımlarından biri olan fenomenoloji (olgu bilimi) yaklaşımına dayalı olarak tasarlanmıştır. Fenomenoloji (olgu bilimi) yaklaşımı farkında olunan olaylara ancak detaylı anlayışı mevcut olmayan olgular üzerine yoğunlaşmaktadır. Olgular içinde bulunan dünyada olaylar, algılar, yönelimler ve durum gibi biçimlerde ortaya çıkmaktadır (Pişken, 2021: 33).

6.2. Evren ve Örneklem

Araştırma grubunun evreni İnönü Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nde Covid-19 salgını süresince uzaktan eğitimle ders veren öğretim üyelerinden oluşmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise 2 ekonometri, 3 çalışma ekonomisi ve endüstri ilişkileri, 3 işletme, 1 siyaset bilimi ve kamu yönetimi, 1 iktisat, 2 siyaset bilimi ve uluslararası ilişkiler bölümlerinde olmak üzere uzaktan eğitimle ders veren 12 öğretim üyesinden oluşmaktadır.

6.3. Araştırmanın Önemi

Nitel araştırma, olgu ve olayları içinde bulunduğu ortama bağlı olarak betimleme, katılımcıların düşüncelerini anlama ve aktarmaya yoğunlaşmaktadır. Araştırmanın doğal ortama bağlı olması, bütüncül yaklaşım ve araştırma deseninde serbest olması nitel araştırmanın özelliklerini oluşturmaktadır (Çokluk vd., 2011: 96). Bu araştırma Covid-19 pandemisinde uygulanan uzaktan eğitim sürecinde aktif rol alan öğretim üyelerinin, uzaktan eğitim sorunlarına ilişkin görüşlerinin ortaya çıkarılması ve daha iyileştirici çalışmaların yapılmasını sağlamak açısından önemlidir.

6.4. Veri Toplama Aracı

Bu çalışmada veriler, nitel araştırma yönteminden biri olan görüşme yöntemiyle elde edilmiştir. Covid-19 pandemi sürecinde uygulanmakta olan uzaktan eğitim

sorunlarına ilişkin görüşlere ulaşmak için öğretim üyeleriyle görüşme yapılmıştır. Görüşme sırasında katılımcılara 10 soruluk yarı yapılandırılmış görüşme formu sunulmuştur. Yarı yapılandırılmış görüşme formu, araştırmacı tarafından daha önceden hazırlanmış soruları içermektedir. Sorular katılımcıların görüşlerini etkilemeyecek biçimde hazırlanmıştır. Görüşme soruları, Covid-19 pandemi sürecinde verilmeye başlanan uzaktan eğitimde teknoloji kullanım düzeyi, uzaktan eğitime uyum süreci, derse katılım oranı ve öğrencilerin başarı durumuna ilişkin düşünceleri açığa çıkarmak amacıyla hazırlanmıştır. Hazırlanan soruların geçerliliğine yönelik birkaç uzman görüşüne başvurulmuştur. Uzman kişilerin görüşleri doğrultusunda gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Katılımcılarla yapılan görüşmeler yüz yüze gerçekleştirilmiştir. Görüşmeye başlamadan önce görüşme formu katılımcılar tarafından incelenmiştir. Katılımcılara görüşmenin amacı hakkında önceden bilgilendirme yapılmıştır. Görüşme esnasında katılımcıların kimliklerinin gizli kalacağı önceden belirtilmiştir. Görüşme formunun ilk kısmı katılımcılara ait kişisel bilgilerini öğrenmek amacıyla beş farklı sorudan oluşmaktadır. Bir sonraki kısımda katılımcıların uzaktan eğitim konusundaki düşüncelerini öğrenmek için hazırlanan on farklı soru yer almaktadır. Görüşme formunda yer alan sorular aşağıdaki şekildedir;

1. Pandemi döneminde uzaktan eğitime yönelik nasıl bir süreç yaşadınız? Açıklayabilir misiniz?
2. Pandemi döneminde çevrimiçi eğitim sürecinizde güncel dijital teknolojik araçlardan (Google Meet, Zoom, Perculus+ vb.) hangilerini, ne amaçla kullandınız? Açıklayabilir misiniz?
3. Pandemi döneminde çevrimiçi eğitim sürecinde dijital teknoloji kullanım düzeyiniz hakkında neler söyleyebilirsiniz? Sizce kişisel özellikleriniz bu sürece uyum sağlayabildi mi? Açıklayabilir misiniz?
4. Pandemi döneminde çevrimiçi eğitim sürecinizde öğrencilerin daha kolay öğrenmelerine yönelik çalışmalarınız neler oldu? Açıklayabilir misiniz?
5. Uzaktan eğitim sürecinin devam ettiği pandemi döneminde ders günleri dışında öğrencilerinizle iletişimi nasıl sağladınız? Açıklayabilir misiniz?
6. Yüz yüze eğitime kıyasla uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerinizin derse katılımı nasıldı? Açıklayabilir misiniz?

7. Yüz yüze eğitime kıyasla uzaktan eğitim sürecinin öğrencilerinizin başarı durumuna etkisi nasıldı? Açıklayabilir misiniz?
8. Uzaktan eğitim sürecinde öğrencileriniz ya da siz elektrik ve internetle ilgili sorunlar yaşadınız mı? Eğer yaşadıysanız bu sorunlara nasıl bir çözüm getirdiniz? Açıklayabilir misiniz?
9. Yüz yüze ve uzaktan eğitim sürecini karşılaştıracak olursanız bununla ilgili neler söyleyebilirsiniz? Açıklayabilir misiniz?
10. Pandemi döneminde uygulanan uzaktan eğitimin olumlu ve olumsuz yönleri nelerdir? Açıklayabilir misiniz?

6.5. Uygulamanın Amacı

Türkiye’de Covid-19 pandemi yayılımının yavaşlatılması ve eğitimde ortaya çıkacak aksaklıkları önlemek amacıyla Yüksek Öğretim Kurumu 16 Mart 2020 tarihinde üniversitelerde eğitim-öğretime üç hafta ara verildiğini duyurmuştur. Covid-19 salgının hızla yayılması ve durumun belirsizleşmesi sonucunda 26 Mart 2020 tarihinde Yüksek Öğretim Kurumu tarafından 2019-2020 eğitim-öğretim yılı bahar yarı yılında yüz yüze eğitimin yapılmayacağı açıklanmıştır. Ülkemizde pandemi sürecinde eğitim alanında mağduriyetin yaşanmaması için uzaktan eğitime geçilmiştir (Kürtüncü ve Kurt, 2020: 68).

Bu çalışmayla İnönü Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi’nde görevli öğretim üyelerinin Covid-19 pandemi döneminde uygulanan uzaktan eğitim sürecinde karşılaştıkları problemler, sistemsiz sıkıntılar, uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerle iletişimleri ve öğrencilerin derslere yönelik tutumunun iyileştirilmesine yönelik değerlendirmeler yapmak amaçlanmıştır.

6.6. Bulgular

Bu bölümde, katılımcılar tarafından kişisel bilgi ve görüşme formunda yer alan sorulara verilen cevapların değerlendirmesine yer verilmiştir.

Katılımcıların cinsiyete göre dağılımı aşağıdaki gibidir;

Tablo 6.1. Katılımcıların Cinsiyete Göre Dağılımı

Cinsiyet	N
Kadın	3
Erkek	9
Toplam	12

Araştırmaya katılan öğretim üyelerinden 3’ünü kadın ve 9’unu erkek oluşturmaktadır.

Katılımcıların yaşa göre dağılımı aşağıdaki gibidir;

Tablo 6.2. Katılımcıların Yaşa Göre Dağılımı

Yaş	N
25-35 yaş arası	3
36-45 yaş arası	3
46-55 yaş arası	4
56 yaş ve üzeri	2
Toplam	12

Araştırmaya katılan öğretim üyelerinden 25-35 yaş arası 3 kişi, 36-45 yaş arası 3 kişi, 46-55 yaş arası 4 kişi ve 56 yaş ve üzeri ise 2 kişiden oluşmaktadır.

Katılımcıların bölümlere göre dağılımı aşağıdaki gibidir;

Tablo 6.3. Katılımcıların Bölümlere Göre Dağılımı

Bölüm	N
Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkiler	3
Ekonometri	2
İktisat	1
İşletme	3
Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi	1
Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler	2
Toplam	12

Araştırmaya katılan öğretim üyelerinin 3'ü çalışma ekonomisi ve endüstri ilişkileri, 2'si ekonometri, 1'i iktisat, 3'ü işletme, 1'i siyaset bilimi ve kamu yönetimi, 2'si siyaset bilimi ve uluslararası ilişkiler bölümlerinden oluşmaktadır.

Katılımcıların uzaktan eğitim ile ilgili eğitimlerine göre dağılımı aşağıdaki gibidir;

Tablo 6.4. Katılımcıların Uzaktan Eğitim ile İlgili Eğitimlerine Göre Dağılımı

Uzaktan Eğitim ile İlgili Eğitim	N
Evet	6
Hayır	6
Toplam	12

Araştırmaya katılan öğretim üyelerine yöneltilen uzaktan eğitim ile ilgili eğitim aldınız mı sorusuna 6'sı evet cevabını vermiş olup 6'sı ise hayır cevabını vermiştir.

Katılımcıların uzaktan eğitim deneyimlerine göre dağılımı aşağıdaki gibidir;

Tablo 6.5. Katılımcıların Uzaktan Eğitim Deneyimlerine Göre Dağılımı

Deneyim	N
Evet	12
Hayır	0
Toplam	12

Araştırmaya katılan öğretim üyelerine yöneltilen uzaktan eğitim deneyiminiz var mı sorusuna katılımcıların tamamı evet olarak cevap vermiştir.

Katılımcıların yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer alan on soruya vermiş oldukları cevaplar doğrultusunda oluşturulan tema, kategori ve kodlara aşağıda yer verilmiştir;

1. Pandemi Döneminde Uzaktan Eğitime Yönelik İzlenen Süreç

Araştırma sorularının birincisi olan “Pandemi döneminde uzaktan eğitime yönelik nasıl bir süreç yaşadınız?” sorusuna katılımcılar tarafından verilen cevaplar doğrultusunda ortaya çıkan tema, kategori ve kodlar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 6.6. Uzaktan Eğitim Süreci

Tema: Uzaktan Eğitim Süreci		
Kategoriler	Kodlar	Görüş Sayısı
Uzaktan Eğitim Programının Kullanımı	Hazırbulunuşluk	3
	Alışma Evresi Sıkıntılı	1
	Sorunsuz	4
	Etken Süreç	1
	Olumlu ve Başarılı	2
	Sağlıksız Süreç	1
	Sistemsel Sıkıntılar	4
	Materyal Toplama	1
Öğrenci Kaynaklı Sorun	Derse İlgisizlik Problemi	2

Uzaktan eğitim süreci 2 kategoriden oluşmaktadır. Bu kategorileri, uzaktan eğitim programının kullanımı ve öğrenci kaynaklı sorun oluşturmaktadır. Uzaktan eğitim programının kullanımı kategorisi; hazırbulunuşluk, alışma evresi sıkıntılı, sorunsuz, etken süreç, olumlu ve başarılı, sağlıksız süreç, sistemsel sıkıntılar ve materyal toplama kodlarından oluşmaktadır. Öğrenci kaynaklı sorun kategorisi ise derse ilgisizlik problemi kodundan oluşmaktadır.

Uzaktan eğitim sürecinde yer alan kodlara ait öğretim üyelerinin görüşlerinden bazılarına aşağıda yer verilmiştir;

“Daha önceden uzaktan eğitim programlarımız vardı. Ders veriyorduk. Genel olarak internet programları ile ilgili ve öğrencinin derse ilgisizliği problemleri ortaya çıktı.” K1

“Alışma evresinde bir müddet sorun yaşadım. Ders notları, materyallerin derlenmesi gibi hususlara dönük hazırlıktan sonra rutin bir program dâhilinde derslerimi sürdürdüm.” K2

“Başlangıçta sistemsel sıkıntılar yaşadım. Hangi platformu kullanmam gerektiği ile ilgili sıkıntılar yaşadım. Süreçte sistemsel sıkıntılar çözüldükçe ders anlatmak daha kolay hale geldi.” K9

“Zaman zaman sistemle ilgili sıkıntılar oldu. Paylaşım verip öğrencilerin

derse katılımlarını sağlamak mümkün olmuyor.” K10

“Bölümümüzde uzun zamandan beri uzaktan eğitim programı da olduğu için sürecin yabancıısı değildim. Zorlanmadım.” K12

2. Pandemi Döneminde Çevrimiçi Eğitim Sürecinde Güncel Dijital Teknolojik Araçların Kullanımı

Araştırma sorularının ikincisi olan “Pandemi döneminde çevrimiçi eğitim sürecinde güncel dijital teknolojik araçlardan (Google Meet, Zoom, Perculus + vb.) hangilerini, ne amaçla kullandınız?” sorusuna katılımcılardan alınan cevaplar doğrultusunda oluşturulan tema, kategori ve kodlar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir;

Tablo 6.7. Dijital Teknolojik Araçların Kullanımı

Tema: Dijital Teknolojik Araçların Kullanımı		
Kategoriler	Kodlar	Görüş Sayısı
Farklı Amaçlar	Toplantı Amaçlı	3
	Ders Verme Amaçlı	12
	Tez Savunması	5
	Sınav	12
	Konferans	3
	Online Seminer	3

Dijital teknolojik araçların kullanımı, farklı amaçlar kategorisinden oluşmaktadır. Farklı amaçlar kategorisi; toplantı amaçlı, ders verme amaçlı, tez savunması, sınav, konferans ve online seminer kodlarından oluşmaktadır.

Dijital teknolojik araçların kullanımına yönelik kodlara ait öğretim üyelerinin görüşlerinin bazılarını aşağıda yer verilmiştir;

“Toplantı yapma ve ders verme amacıyla kullandık. Hepsini kullandık. Ders vermede ve sınavlarda Perculus, toplantılar için Zoom, yüksek lisans ve doktora tez savunmasında Google Meet kullandık.” K1

“Tüm yöntemleri(Google Meet, Zoom, Perculus vb.) farklı amaçlarla kullandık.” K4

“Bütün araçlardan faydalandık. Toplantı amaçlı Google Meet, ders amaçlı Zoom ve Perculus kullanıldı.” K6

“Zoom ve Google Meeti ders anlatma amacıyla kullandım.” K7

“Google Meet, Zoom, Perculus+ kullandım. Lisans ve lisansüstü dersler için, seminer sunumları, tez izleme komite toplantıları, lisansüstü sınavlar için kullandım.” K12

3. Pandemi Döneminde Çevrimiçi Eğitim Sürecinde Dijital Teknoloji Kullanım Düzeyi

Araştırma sorularının üçüncüsü olan “Pandemi döneminde çevrimiçi eğitim sürecinde dijital teknoloji kullanım düzeyiniz hakkında neler söyleyebilirsiniz? Sizce kişisel özellikleriniz bu sürece uyum sağlayabildi mi?” sorusuna katılımcılar tarafından verilen cevaplar doğrultusunda elde edilen tema, kategori ve kodlar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir;

Tablo 6.8. Dijital Teknoloji Kullanım Düzeyi ve Kişisel Uyum

Tema: Dijital Teknoloji Kullanım Düzeyi ve Kişisel Uyum		
Kategoriler	Kodlar	Görüş Sayısı
Teknolojik Kullanım Düzeyi	Yüksek Düzey	7
	Orta Düzey	3
	Düşük Düzey	2
Kişisel Yetkinlik	Uyumlu	7
	Fitratıma Ters	1

Dijital teknoloji kullanım düzeyi ve kişisel uyum 2 kategoriden oluşmaktadır. Bu kategorileri, dijital teknolojik kullanım düzeyi ve kişisel yetkinlik oluşturmaktadır. Teknolojik kullanım düzeyi kategorisi; yüksek düzey, orta düzey ve düşük düzey kodlarından oluşmaktadır. Kişisel yetkinlik kategorisi ise uyumlu ve fitratıma ters kodlarından oluşmaktadır.

Dijital teknoloji kullanım düzeyi ve kişisel uyuma ilişkin öğretim üyelerinin görüşlerinden bazılarına aşağıda yer verilmiştir;

“Yüksek düzeyde ve rahatlıkla kullandık. Bu tip teknolojilere uyum sorunu yaşamıyorum.” K1

“Kullanım düzeyim düşük düzeydeydi.” K3

“Ders anlatımını sağlayacak orta seviyede bir kullanıcıyım.” K4

“Dijital teknoloji konusunda sıkıntı yaşamadım. Bu süreç ile uyumlu olduğum kanaatindeyim.” K9

“Ders anlatacak düzeyde bir kullanım düzeyine sahibim. Fitratıma uygun olduğunu söyleyemem.” K10

“Pandemi öncesinde teknoloji kullanım düzeyim oldukça yüksekti. Bu süreçte uyum sorunu yaşamadım.” K12

4. Pandemi Döneminde Çevrimiçi Eğitim Sürecinde Öğrencilerin Daha Kolay Öğrenmelerine Yönelik Çalışmalar

Araştırma sorularının dördüncüsü olan “Pandemi döneminde çevrimiçi eğitim sürecinizde öğrencilerin daha kolay öğrenmelerine yönelik çalışmalarınız neler oldu?” sorusuna katılımcılardan gelen cevaplar doğrultusunda oluşturulan tema, kategori ve kodlar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir;

Tablo 6.9. Öğrencilerin Öğrenmelerine Yönelik Öğretmen Katkıları

Tema: Öğrencilerin Öğrenmelerine Yönelik Öğretmen Katkıları		
Kategoriler	Kodlar	Görüş Sayısı
Öğretim Yöntemi	Teknolojik Kalem	1
	Sunum	2
	Literatür Taraması	2
	Doküman Paylaşımı	2
	Ödev	1
	Eğitim Videosu	2
	Vaka Örnekleri	1
	Beyaz Tahta	1
	Çizim ve Yazım Araçları	1
	Slayt ve Görsel	2
	Öğrenciye Katkısı	Aktif Katılım
Etkin Öğrenme		1

Öğrencilerin öğrenmelerine yönelik öğretmen katkıları 2 kategoriden oluşmaktadır. Bu kategorileri, öğretim yöntemi ve öğrenciye katkısı oluşturmaktadır. Öğretim yöntemi kategorisi; teknolojik kalem, sunum, literatür taraması, doküman paylaşımı, ödev, eğitim videosu, vaka örnekleri, beyaz tahta, çizim ve yazım araçları, slayt ve görsel kodlarından oluşmaktadır. Öğrenciye katkısı kategorisi ise aktif katılım ve etkin öğrenme kodlarından oluşmaktadır.

Öğrencilerin öğrenmelerine yönelik öğretmen katkılarına ilişkin kodlara ait öğretim üyelerinin görüşlerinden bazılarına aşağıda yer verilmiştir;

“Teknolojik kalem ve bilgisayar yardımıyla yazarak anlatım sağladık.” K1

“Literatür taraması ve eğitim videolarıyla süreci desteklemeye çalıştım.” K3

“Özellikle ders içerikleriyle ilgili internette vaka örnekleri ve uygulamaları hakkında çalışmalar yaptık.” K8

“Öğrencilere sorular sorup onlara da sunum yaptırarak aktif şekilde derse katılmalarını sağladım.” K9

“Ders notlarını sisteme yükledim. Kullandığım programdaki çizim ve yazım

araçlarını kullanarak sınıf ortamı oluşturmaya gayret sarf ettim. Sayısal derslerde çözüm aşamalarını ayrı ayrı slaytlarda aşamalı olarak göstererek öğrencilerin çözüm aşamalarını daha iyi algılamalarını sağladım.” K11
“Görsellerden sıklıkla yararlandım. Beyaz tahta uygulaması lisans derslerinde oldukça işime yaradı.” K12

5. Uzaktan Eğitim Sürecinin Devam Ettiği Pandemi Döneminde Ders Günleri Dışında Öğrencilerle İletişim

Araştırma sorularının beşincisi olan “Uzaktan eğitim sürecinin devam ettiği pandemi döneminde ders günleri dışında öğrencilerinizle iletişimi nasıl sağladınız?” sorusuna katılımcılardan gelen cevaplar doğrultusunda oluşturulan tema, kategori ve kodlar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir;

Tablo 6.10. Ders Günleri Dışında İletişim

Tema: Ders Günleri Dışında İletişim		
Kategoriler	Kodlar	Görüş Sayısı
İletişim Araçları	WhatsApp	6
	E-Mail	8
	Google Meet	3
	Telefon	3
	Zoom	1

Ders günleri dışında iletişim, iletişim araçları kategorisinden oluşmaktadır. İletişim araçları kategorisi; WhatsApp, E-Mail, Google Meet, telefon ve Zoom kodlarından oluşmaktadır.

Ders günleri dışında iletişime ilişkin kodlara ait öğretim üyelerinin bazılarının görüşlerine aşağıda yer verilmiştir;

“WhatsApp grupları aracılığıyla iletişim kurduk.” K1

“Telefonla veya Google Meet üzerinden görüşmeler yaptık.” K5

“WhatsApp grupları kurduk. Ayrıca mail ve telefon aracılığı ile iletişimi sağladım.” K9

“Mail ve WhatsApp yolu ile iletişim sağladım.” K11

“Google Meet toplantılarıyla iletişim kurduk.” K12

6. Yüz Yüze Eğitime Kıyasla Uzaktan Eğitim Sürecinde Öğrencilerin Derse Katılımı

Araştırma sorularının altıncısı olan “Yüz yüze eğitime kıyasla uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerinizin derse katılımı nasıldı?” sorusuna katılımcılardan gelen

cevaplar doğrultusunda oluşturulan tema, kategori ve kodlar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir;

Tablo 6.11. Uzaktan Eğitim Sürecinde Öğrencilerin Derse Katılımı

Tema: Uzaktan Eğitim Sürecinde Öğrencilerin Derse Katılımı		
Kategoriler	Kodlar	Görüş Sayısı
Öğrencilerin Derse Katılım Oranı	Düşük Katılım	7
	Çok Düşük	3
	Fazla Katılım Mevcuttu	2
Öğretmen-Öğrenci Etkileşimi	Karşılıklı Etkileşim Sorunu	2
Öğrenci Hazırbulunuşluk	Verimsiz	1
	Hazırlıksız	1
	Kamera ve Mikrofon Açmama	1
	Derse Geç Katılım	1
Lisansüstü ve Doktora Öğrenci Katılımı	Yeterli Seviyede	2

Uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerin derse katılımı 4 kategoriden oluşmaktadır. Bu kategorileri, öğrencilerin derse katılım oranı, öğretmen-öğrenci etkileşimi, öğrenci hazırbulunuşluk, lisansüstü ve doktora düzeyi katılımı oluşturmaktadır. Öğrencilerin derse katılım oranı kategorisi; düşük katılım, çok düşük ve fazla katılım mevcuttu kodlarından oluşmaktadır. Öğretmen-öğrenci etkileşimi kategorisi; karşılıklı etkileşim sorunu kodundan oluşmaktadır. Öğrenci hazırbulunuşluk kategorisi; verimsiz, hazırlıksız, kamera ve mikrofon açmama ve derse geç katılım kodlarından oluşmaktadır. Lisansüstü ve doktora düzeyi katılım kategorisi ise yeterli seviyede kodundan oluşmaktadır.

Uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerin derse katılımına yönelik kodlara ait öğretim üyelerinin görüşlerinden bazılarına aşağıda yer verilmiştir;

“Daha az katılım sağladılar.” K1

“Oldukça düşük, verimsiz ve hazırlıksız katılım oldu.” K2

“Öğrencilerin derse katılım oranı daha fazla oldu.” K3

“Derse katılım sayısal olarak düşük olmakla birlikte karşılıklı etkileşim (soru-cevap) sorunları yaşanmaktaydı.” K5

“Öğrencilerin katılımı düşüktü. Ayrıca öğrencilerin kamera ve mikrofon

açmamalarından dolayı karşılıklı etkileşimde sıkıntılar yaşadım.” K9

“Lisans düzeyinde derse katılım düşüktü. Ancak lisansüstünde sorun

yaşamadım.” K12

7. Yüz Yüze Eğitime Kıyasla Uzaktan Eğitim Sürecinin Öğrencilerin Başarı Durumuna Etkisi

Araştırma sorularının yedincisi olan “Yüz yüze eğitime kıyasla uzaktan eğitim sürecinin öğrencilerinizin başarı durumuna etkisi nasıldı?” sorusuna katılımcılardan gelen cevaplar doğrultusunda oluşturulan tema, kategori ve kodlar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir;

Tablo 6.12. Uzaktan Eğitim Sürecinde Öğrencilerin Başarı Durumu

Tema: Uzaktan Eğitim Sürecinde Öğrencilerin Başarı Durumu		
Kategoriler	Kodlar	Görüş Sayısı
Sınavlarda Başarılı Olma Durumu	Başarı Oranı Yüksek	5
	Başarı Oranı Düşük	3
	Farksızdı	1
	Sınav Güvenilirliğini Etkiledi	1
Dersi Öğrenmeye Katkısı	Olumsuz Etkiledi	1
	Bilgi Eksikliği	2
	Sayısal Dersler İçin Verimsiz	1
	Kıyaslanamaz	1

Uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerin başarı durumu 2 kategoriden oluşmaktadır. Bu kategorileri, sınavlarda başarılı olma durumu ve dersi öğrenmeye katkısı oluşturmaktadır. Sınavlarda başarılı olma durumu kategorisi; başarı oranı yüksek, başarı oranı düşük, farksızdı ve sınav güvenilirliğini etkiledi kodlarından oluşmaktadır. Dersi öğrenmeye katkısı kategorisi ise olumsuz etkiledi, bilgi eksikliği, sayısal dersler için verimsiz ve kıyaslanamaz kodlarından oluşmaktadır.

Uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerin başarı durumuna yönelik kodlara ilişkin öğretim üyelerinin görüşlerinden bazılarına aşağıda yer verilmiştir;

“Ders geçme anlamında başarı durumları daha yüksek düzeyde gerçekleşti.”K1

“Uzaktan eğitimin öğrenci başarısı konusunda olumsuz bir etki yaptığını düşünüyorum. Belki derslerden geçtiler ama bilgi düzeyinde öğrenim oldukça olumsuz gelişti.” K8

“Puan anlamında öğrencilerin sınav puanları yüz yüze eğitime kıyasla arttı ancak gerçek anlamda başarı düzeylerinde bir artış olduğunu düşünmüyorum.

Öğrenciler bu süreçte uzaktan yapılan sınavlarda yüz yüze eğitimdeki gibi kontrol altında olmadıklarından sınavın başarı ölçütü olarak güvenilirliğinin kalmadığını düşünüyorum.” K9

“Sınavlar çok sağlıklı bir şekilde on-line yapılmadığından kıyaslamak zor. Yüz yüze eğitimin özellikle sayısal derslerde gerekli olduğunu düşünüyorum.” K11

8. Uzaktan Eğitim Sürecinde Elektrik ve İnternetle İlgili Sorunlar ve Çözümler

Araştırma sorularının sekizincisi olan “Uzaktan eğitim sürecinde öğrencileriniz ya da siz elektrik ve internetle ilgili sorunlar yaşadınız mı? Eğer yaşadıysanız bu sorunlara nasıl bir çözüm getirdiniz?” sorusuna katılımcılardan gelen cevaplar doğrultusunda oluşturulan tema, kategori ve kodlar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir;

Tablo 6.13. Elektrik ve İnternet Sorunları ve Bu Soruna Yönelik Çözümler

Tema: Elektrik ve İnternet Sorunları ve Bu Soruna Yönelik Çözümler		
Kategoriler	Kodlar	Görüş Sayısı
Elektrik ve İnternet Kaynaklı Sorun	Öğrenci İçin Problem	1
	Sorunsuzdu	4
	Problemlili Süreç	6
Elektrik ve İnternet Problemine Çözüm	Ders Tekrarı	5
	Video Tekrarları	3
	Sisteme Giriş-Çıkış	2
	İlgili Birime İletme	1

Elektrik ve internetle ilgili sorunları ve bu soruna yönelik çözümler 2 kategoriden oluşmaktadır. Bu kategorileri, elektrik ve internet kaynaklı sorun ve elektrik ve internet problemine çözüm oluşturmaktadır. Elektrik ve internet kaynaklı sorun kategorisi; öğrenci için problem, sorunsuzdu ve problemlili süreç kodlarından oluşmaktadır. Elektrik ve internet problemine çözüm kategorisi ise ders tekrarı, video tekrarları, sisteme giriş-çıkış ve ilgili birime iletme kodlarından oluşmaktadır.

Elektrik ve internet sorunları ve bu soruna yönelik çözümlerine ilişkin kodlara ait öğretim üyelerinin görüşlerinden bazılarını aşağıda yer verilmiştir;

“Evet internet problemi ve sistem hataları yaşadık. Alternatif günlerde dersi tekrar ettik.” K1

“Ben pek sorun yaşamadım. Ancak öğrencilerimden sorun yaşayanlar fazlaydı. Video tekrarlarını izleyerek çoğu dersleri takip ettiler.” K2

“Evet sorun yaşadım. Dersi tekrar ettim ve ya da çektiğim ders videosunu yükledim.” K5

“Elektrik kesintisi hiç olmadı. İnternet ile ilgili geçici sıkıntılar oldu. Sistemden çıkıp girerek çözmeye çalıştım.” K10

9. Yüz Yüze ve Uzaktan Eğitim Sürecini Karşılaştırma

Araştırma sorularının dokuzuncusu olan “Yüz yüze ve uzaktan eğitim sürecini karşılaştıracak olursanız bununla ilgili neler söyleyebilirsiniz?” sorusuna katılımcılardan gelen cevaplar doğrultusunda oluşturulan tema, kategori ve kodlar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir;

Tablo 6.14. Yüz Yüze ve Uzaktan Eğitim Süreç Kıyaslaması

Tema: Yüz Yüze ve Uzaktan Eğitim Süreç Kıyaslaması		
Kategoriler	Kodlar	Görüş Sayısı
Yüz Yüze Eğitim Süreci	Öğrenci Odaklı	1
	Verimli	4
	Fonksiyonel	1
	Öğrenme-Bilgi Değerli	1
	Karşılıklı Etkileşimin Sağlanması	5
Uzaktan Eğitim Süreci	Verim Kaybı	2
	Destekleyici Olabilir	3
	Kişilerarası Etkileşim Kısıtlı	3
	Materyalle Desteklenmeli	2

Yüz yüze ve uzaktan eğitim süreç kıyaslaması 2 kategoriden oluşmaktadır. Bu kategorileri, yüz yüze eğitim süreci ve uzaktan eğitim süreci oluşturmaktadır. Yüz yüze eğitim süreci kategorisi; öğrenci odaklı, verimli, fonksiyonel, öğrenme-bilgi değerli ve karşılıklı etkileşimin sağlanması kodlarından oluşmaktadır. Uzaktan eğitim süreci kategorisi; verim kaybı, destekleyici olabilir, kişilerarası etkileşim kısıtlı ve materyalle desteklenmeli kodlarından oluşmaktadır.

Yüz yüze ve uzaktan eğitim süreç kıyaslamasına ilişkin kodlara ait öğretim üyelerinin görüşlerinden bazılarını aşağıda yer verilmiştir;

“Yüz yüze eğitimin daha önemli olduğunu ve öğrenci ilgisini daha çok çektiğini ve verimli olduğunu düşünüyorum.” K1

“Karşılıklı etkileşimin daha yoğun olduğu, daha disiplinli ve tertipli bir ortamı sağlayamadı. Yüz yüze eğitim daha verimli hem öğrenci hem de öğretim elemanlarının iş doyumunu daha çok artırıyor.” K2

“Yüz yüze eğitim sürecinde öğrencilerle karşılıklı etkileşim altında olmak derslerin verimini artırıyor. Ancak ulaşım, zaman gibi maliyetler bakımından uzaktan eğitimi daha efektif buluyorum. Uzaktan eğitimde kamera ve mikrofon

kullanımı öğrenciler tarafından da yaygınlaşsa uzaktan eğitimin veriminin eşitleneceği kanaatindeyim.” K9

“Yüz yüze ve uzaktan eğitim birbirlerinin alternatifi değil ancak birbirini destekleyici araç olarak kullanılırsa eğitimin kalitesi daha fazla artacaktır.” K11

10. Pandemi Döneminde Uygulanan Uzaktan Eğitiminin Olumlu ve Olumsuz Yönleri

Araştırma sorularının onuncusu olan “Pandemi döneminde uygulanan uzaktan eğitimin olumlu ve olumsuz yönleri nelerdir?” sorusuna katılımcılardan gelen cevaplar doğrultusunda oluşturulan tema, kategori ve kodlar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir;

Tablo 6.15. Uzaktan Eğitim Sürecinin Olumlu ve Olumsuz Yönleri

Tema: Uzaktan Eğitim Sürecinin Olumlu ve Olumsuz Yönleri		
Kategoriler	Kodlar	Görüş Sayısı
Uzaktan Eğitim Sürecinin Olumlu Yönleri	Zaman Tasarrufu	3
	Ulaşım	2
	Yerleşim Sorunun Olmaması	2
	Masrafsız	3
	Eğitim Devamlılığı	1
	Dijital Teknoloji Kullanımı	2
	Pandemiden Korunma	2
	Farklı Eğitim Teknolojileri	1
Uzaktan Eğitim Sürecinin Olumsuz Yönleri	Sınav Kontrol Sorunu	2
	Öğretmen-Öğrenci İletişim	6
	Kopukluğu	
	Verimsiz	1
	Derse Katılım Düşük	1
	Sistemsel Sorun	1
	Bilgisayar Eksikliği	1
	Pandemiden Kaynaklı Psikolojik Baskı	1

Uzaktan eğitim sürecinin olumlu ve olumsuz yönleri 2 kategoriden oluşmaktadır. Bu kategorileri, uzaktan eğitim sürecinin olumlu ve uzaktan eğitim sürecinin olumsuz yönleri oluşturmaktadır. Uzaktan eğitim sürecinin olumlu yönleri kategorisi; zaman tasarrufu, ulaşım, yerleşim sorunun olmaması, masrafsız, eğitim devamlılığı, dijital teknoloji kullanımı, pandemiden korunma ve farklı eğitim teknolojileri kodlarından oluşmaktadır. Uzaktan eğitim sürecinin olumsuz yönleri kategorisi; sınav kontrol sorunu, öğretmen-öğrenci iletişim kopukluğu, verimsiz, derse katılım düşük, sistemsel sorun, bilgisayar eksikliği ve pandemiden kaynaklı psikolojik baskı kodlarından oluşmaktadır.

Uzaktan eğitim sürecinin olumlu ve olumsuz yönleri kodlarına ilişkin öğretim üyelerinin görüşlerinden bazılarına aşağıda yer verilmiştir;

“Olumlu yönü eğitimin devamını sağlamaktır ancak yetersiz bir eğitim yaşanmasına neden olmaktadır. Hoca-öğrenci ilişkisi kopmuştur.” K5

“Talebe cevap vermesi açısından olumlu ancak öğrencilerle etkili iletişim açısından sınırlıdır. Ayrıca her öğrencinin bilgisayara sahip olmaması bu sebeple ödev imkânını da daraltmaktadır.” K6

“Öncelikle öğrenci ve öğretmen etkileşimi olumsuz yönde oldu. Buda öğrenmeyi bilgi edinmeyi zorlaştırdı. Bu durum verimsizliğe neden oldu.” K8

“Uzaktan eğitimde sistemsiz sıkıntılar yaşandı. Öğrenciler uzaktan eğitime hazır değillerdi. Zaten pandeminin getirmiş olduğu psikolojik baskı derslere yansdı. Bunlar uzaktan eğitimin olumsuz yanlarıdır. Zaman tasarrufu, ulaşım, kalma yerleri vb. maliyetleri sıfırladı. Dijital teknolojinin eğitimde kullanılma düzeyi yükseldi. Bunlarda olumlu yönleridir.” K9

“Olumlu yönleri, pandemiden korunma, farklı eğitim teknolojileri ile tanışma olarak sayılabilir. Olumsuz yönleri, yüz yüze eğitim kadar etkili olmaması, sınavların yeterince adil yapılmaması (öğrencilerin kopya çekmesinin önlenememesi) sayılabilir.” K11

“Olumlu yönü uzaktan eğitimde öğrencilerin derse katılımı hızlı ve masrafsız. Olumsuz yönü ise öğrenci-öğretmen etkileşimi kısıtlı.” K12

7. SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu bölümde problemlere ilişkin sonuçlar ve literatür taramasında ulaşılan diğer çalışmaların sonuçlarına yer verilmiştir.

İlk olarak pandemi döneminde uzaktan eğitime yönelik nasıl bir süreç yaşadınız sorusu öğretim üyelerine sorulmuştur. Bu soruya verilen cevaplar birinci temayı ortaya çıkarmıştır. Öğretim üyelerinin bazılarının daha önceden uzaktan eğitim deneyimlerinin olduğu ve tecrübeleri doğrultusunda bu sürece uyum sağladıkları tespit edilmiştir. Bazı öğretim üyelerinin ise sistemsel sıkıntılar yaşadıkları, öğrenci ilgisizliğiyle karşılaştıkları ve alışma evresinde bir müddet sorunlar yaşadıkları ortaya çıkmıştır. İlgili alan araştırmasına bakıldığında Bakioğlu (2020), Covid-19 pandemisi sürecinde fen bilimleri öğretmenlerinin uzaktan eğitime ilişkin görüşlerini içeren çalışmada öğretmenlerin Covid-19 pandemisi sürecinde öğrencilerle iletişim kurmada problemler yaşadıklarını tespit etmiştir. Özdoğan ve Berkant (2020), Covid-19 pandemi dönemindeki uzaktan eğitime ilişkin paydaş görüşlerinin incelenmesini içeren çalışmada iletişim ve etkileşim yetersizliği, teknik problemler ve uzaktan eğitim sürecine hazırlıksız olma gibi problemlerle karşılaşıldığını tespit etmişlerdir. Aksu (2021), yüksek lisans tezinde öğretmenlerin çevrim içi uzaktan eğitim hakkında bilgi, beceri ve deneyimlerinin, dijital okuryazarlıklarının, bilişim teknolojileri araçlarının, internet erişimlerinin yetersiz oluşu çeşitli zorluklarla karşılaştıklarını ortaya çıkarmıştır. Uzaktan eğitim sürecinde teknoloji kullanım düzeyleri, öğrenci ilgisizliği ve sistemsel sıkıntılar süreci zorlaştıran bir durum olmuştur.

İkinci olarak pandemi döneminde çevrimiçi eğitim sürecinizde güncel dijital teknolojik araçlardan (Google Meet, Zoom, Perculus +vb.) hangilerini ne amaçla kullandınız sorusu öğretim üyelerine sorulmuştur. Bu soruya verilen cevaplar ikinci temayı ortaya çıkarmıştır. Öğretim üyelerinin genel olarak her üç programdan da yararlanmış olduğu tespit edilmiştir. Dijital teknolojik araçlarını ders verme, toplantı yapma, tez savunması, seminer, konferans ve sınav gibi farklı amaçlar için kullandıkları ortaya çıkmıştır. Uzaktan eğitim sürecinde güncel dijital teknolojik araçlardan faydalanılması öğrencilerin bilgiyi etkili biçimde öğrenmelerine katkı sağlamaktadır.

Üçüncü olarak pandemi döneminde çevrimiçi eğitim sürecinde dijital teknoloji kullanım düzeyiniz hakkında neler söyleyebilirsiniz sorusu öğretim üyelerine sorulmuştur. Bu soruya verilen cevaplar üçüncü temayı ortaya çıkarmıştır.

Katılımcıların görüşlerine bağlı olarak dijital teknoloji araçların kullanımı konusunda bir sıkıntı yaşamadıkları, kullanım düzeylerinin yeterli seviyede olduğu ve bu teknolojik araçlara kişisel olarak yatkın oldukları sonucu tespit edilmiştir. İlgili alan araştırmalarına bakıldığında Özdoğan ve Berkant (2020), Covid-19 pandemi dönemindeki uzaktan eğitime ilişkin paydaş görüşlerinin incelenmesini içeren çalışmada paydaşların uzaktan eğitimin avantajlarına yönelik görüşlerinin teknolojinin eğitim içerisindeki önemi, teknolojik becerinin geliştirilmesi gerektiği internet ve bilgisayar gibi kaynakların yetersizliğini ortaya çıkarmışlardır. Uzaktan eğitim sürecinde öğretim üyelerinin teknoloji kullanım düzeylerinin yeterli olması, bu süreci sorunsuz geçirmelerinde önemli bir yere sahiptir.

Dördüncü olarak pandemi döneminde çevrimiçi eğitim sürecinizde öğrencilerin daha kolay öğrenmelerine yönelik çalışmalarınız neler oldu sorusu öğretim üyelerine sorulmuştur. Bu soruya verilen cevaplar dördüncü temayı ortaya çıkarmıştır. Öğretim üyelerinin görüşleri doğrultusunda çevrimiçi eğitim sürecinde öğrencilerin daha iyi öğrenmelerine yönelik teknolojik kalem kullanımı, sunumların hazırlanması, ödevlerle destekleme, ders notlarını sisteme aktarma, görseller ve fazladan doküman ve eğitim videolarıyla desteklenen çalışmaların yapıldığı ortaya çıkmıştır. Öğretim üyelerinden bazılarının ise bu konuya ilişkin özel bir çalışma yapmadıkları tespit edilmiştir. İlgili alan araştırmasına bakıldığında Önder (2022), Covid-19 salgınında öğretmenlerin uzak eğitime ilişkin deneyimleri çalışmasında öğretim kayıplarını azaltmak amacıyla öğrenme eksiklerini tamamlama, pekiştirme, öğrenmeye istekli hale getirme ve destek kategorilerine yönelik birçok çalışma yaptıklarını tespit etmiştir. Uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerin, öğrenmelerini destekleyen çalışmaların yapılması öğrenmenin verimli olmasını sağlayacaktır.

Beşinci olarak uzaktan eğitim sürecinin devam ettiği pandemi döneminde ders günleri dışında öğrencilerinizle iletişimi nasıl sağladınız sorusu öğretim üyelerine sorulmuştur. Bu soruya verilen cevaplar beşinci temayı ortaya çıkarmıştır. Öğretim üyelerinden alınan cevaplar doğrultusunda ders dışında öğrencilerle iletişim genel olarak WhatsApp, E-mail, Google Meet ve telefon aracılığıyla sağlandığı tespit edilmiştir. İlgili alan araştırmasına bakıldığında Demir ve Özdaş (2020), Covid-19 sürecindeki uzaktan eğitime ilişkin öğretmen görüşlerinin incelemek amacıyla yaptıkları çalışmada Covid-19 sürecinde öğretmenlerin uzaktan eğitim faaliyetlerini bilgisayar,

internet, iletişim araçları ve çeşitli mesajlaşma programlarından yararlanarak, veli ve öğrencilerle iletişime geçerek, öğrencileri yönlendirip takip ederek, EBA (Eğitim Bilişim Ağı) ve çeşitli çevrim içi platformlardan yararlanarak öğrencilerle iletişimi sağladıklarını tespit etmişlerdir. Ders günleri dışında öğrencilerle iletişimin için farklı araçlarla sağlanması öğretim üyeleri ve öğrencilerin birbirlerine ulaşmaları açısından oldukça önemlidir.

Altıncı olarak yüz yüze kıyasla uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerinizin derse katılımı nasıldı sorusu öğretim üyelerine sorulmuştur. Bu soruya verilen cevaplar altıncı temayı ortaya çıkarmıştır. Öğretim üyelerinden alınan cevaplar doğrultusunda öğrencilerin derse katılım oranının yüz yüze eğitime oranla çok düşük olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. İlgili alan araştırmalarına bakıldığında Bakioğlu (2020), Covid-19 pandemisi sürecinde fen bilimleri öğretmenlerinin uzaktan eğitime ilişkin görüşlerini içeren çalışmasında Covid-19 pandemisi sürecinde öğretmenlerin, uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerin derslere katılım oranının düşük olması gibi problemlerle karşılaştıklarını tespit etmiştir. Uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerin, derse katılım oranının az olması öğrenmeyi olumsuz etkileyecektir.

Yedinci olarak yüz yüz eğitime kıyasla uzaktan eğitim sürecinin öğrencilerinizin başarı durumuna etkisi nasıldı sorusu öğretim üyelerine sorulmuştur. Bu soruya verilen cevaplar yedinci temayı ortaya çıkarmıştır. Öğretim üyelerinin soruya yönelik vermiş oldukları cevaplar doğrultusunda genel olarak başarı oranının arttığı ancak bu başarının bilgi düzeyinde olmadığı belirlenmiştir. Öğretim üyelerinin bazıları tarafından verilen cevaplara bağlı olarak ise başarı durumunda bir değişiklik olmadığı ve başarı oranlarının düşük olduğu tespit edilmiştir. Başarı oranının sadece sınav sonuçlarında görülmesi bilgi açısından önemli bir problemdir.

Sekizinci olarak uzaktan eğitim sürecinde öğrencileriniz ya da siz elektrik ve internetle ilgili sorunlar yaşadınız ve eğer yaşadıysanız bu sorunlara nasıl bir çözüm getirdiniz sorusu öğretim üyelerine sorulmuştur. Bu soruya verilen cevaplar sekizinci temayı ortaya çıkarmıştır. Öğretim üyelerinin bu soruya yönelik cevapları doğrultusunda genel olarak bu tür problemleri yaşadıkları ve bu problemlere ilişkin çözüm olarak ders tekrarı, video tekrarı, sisteme giriş-çıkış, ilgili birime iletme ve dersi belirlenen bir tarihte yapma kararı aldıkları ortaya çıkmıştır. Öğretim üyelerinden bazılarının cevabına bağlı olarak ise bu tür problemleri yaşamadıkları sonucuna

ulaşlmıştır. Ders günlerinde yaşanan elektrik ve internet sorunlarına en etken çözüm, dersleri başka bir tarihe ertelemek olacaktır. Çünkü video tekrarı öğrenciler tarafından izlenmeyebilir.

Dokuzuncu olarak yüz yüze ve uzaktan eğitim sürecini karşılaştıracak olursanız bununla ilgili neler söyleyebilirsiniz sorusu öğretim üyelerine sorulmuştur. Bu soruya verilen cevaplar dokuzuncu temayı ortaya çıkarmıştır. Öğretim üyelerinin bu soruya yönelik cevapları doğrultusunda yüz yüze eğitim sürecinin öğrenci odaklı, verimli, fonksiyonel, karşılıklı etkileşimin sağlandığı, öğrenme ve bilginin değerli olduğunu vurgulayan görüşlerine ulaşılmıştır. Uzaktan eğitim sürecine yönelik görüşlerden verim kaybının olduğu, destekleyici olabileceği, kişilerarası etkileşimin kısıtlı ve materyalle desteklenmesi gerektiği tespit edilmiştir. Yüz yüze eğitim öğrenme açısından oldukça önemlidir. Kişilerarası etkileşimin kısıtlı olduğu uzaktan eğitimin, destekleyici rolde olması öğrenmeden verim alınması açısından önemlidir.

Son olarak da pandemi döneminde uygulanan uzaktan eğitimin olumlu ve olumsuz yönleri nelerdir sorusu öğretim üyelerine sorulmuştur. Bu soruya verilen cevaplar onuncu temayı ortaya çıkarmıştır. Öğretim üyelerinin bu soruya bağlı cevaplarından uzaktan eğitim sürecinin masrafsız, zaman bakımından tasarruflu olduğu, ulaşım açısından, pandemiden korunma, farklı eğitim teknolojileri, dijital teknolojik araçlarının kullanımının artması ve eğitimin devamlılığı açısından olumlu yönlere sahip olduğu tespit edilmiştir. Sınav kontrol sorunu, öğretmen-öğrenci iletişim kopukluğu, verimsiz, derse katılım düşüklüğü, sistemsel sorun, bilgisayar eksikliği ve pandemiden kaynaklı psikolojik baskı ise uzaktan eğitimin olumsuz yönlerini ortaya çıkarmıştır. İlgili alan araştırmalarına bakıldığında Öztaş (2021), yüksek lisans tezinde öğretmenlerin uzaktan eğitimin mesleki gelişimlerini ve eğitim teknolojilerini keşfettikleri için uzaktan eğitiminin olumlu etkilediklerini ifade ederken mesleki doyumlarının ise olumsuz etkilediğini tespit etmiştir. Uzaktan eğitim süreci masrafsız ve mekan açısından sıkıntısı olmayan bir uygulama ancak bilginin öğretildiği bir ortamda katılımın düşük olması ya da katılımın olmaması, karşılıklı iletişim problemlerinin yaşanmasına ve öğrenme açısından da verimsizliğe neden olmaktadır.

Covid-19 pandemi sürecinde uygulanmakta olan uzaktan eğitim sürecinin öğretim üleriyle yapılan görüşme sonuçları doğrultusunda detaylı olarak değerlendirildiğinde eğitim alanında uygulanan uzaktan eğitim sürecinde sistemsel sorunların yaşandığı,

öğrencilerin katılım oranının düşük olduğu, karşılıklı etkileşim eksikliğinden dolayı iletişim bozukluğunun olduğu, bilgisayar eksikliği ve sınavlarda başarı oranının yüksek görüldüğü ancak bu başarının bilgi düzeyinde olmadığı tespit edilmiştir. Buna bağlı olarak uzaktan eğitimin sürekli olmaması gerektiği ve yüz yüze eğitimin uygulanmasının daha uygun olacağı sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışmada elde edilen sonuçlarla literatür taramasındaki sonuçların benzer olduğu görülmektedir. Araştırma bulgularından elde edilen sonuçlara bağlı olarak aşağıdaki önerilerde bulunulmuştur.

- Araştırma bulguları sonucunda uzaktan eğitim sürecinde sistemsel sıkıntıların yaşandığı tespit edilmiştir. Uzaktan eğitim sürecinde yaşanan sistemsel sıkıntıların eğitim aksaklığına neden olacağından bu durumu önlemeye yönelik alt yapıyı iyileştirici çalışmaların yapılması uygun olacaktır.
- Araştırma problemi sonucunda öğrencilerin öğrenmelerine yönelik çalışmalar yapıldığı ortaya çıkmıştır. Uzaktan eğitim sürecinin uygulanması aşamasında yapılan destekleyici çalışmaların geliştirilmesi öğrencilerin, kalıcı öğrenmelerini desteklemek açısından önemlidir.
- Araştırma sonucu değerlendirildiğinde uzaktan eğitim sürecinin ders günleri dışında tekrar videolarının izlenmesiyle öğrenmenin desteklendiği tespit edilmiştir. Tekrar videoları yerine belirli tarihte telafi edici tekrarların yapılması öğrenme açısından daha etkili olacaktır.
- Araştırma bulgularına göre uzaktan eğitim ders günlerinde öğrencilerin katılım oranının düşük olduğu ortaya çıkmıştır. Uzaktan eğitim sürecinde ders günlerinde öğrencilerin derslere katılım oranının arttırılmasına yönelik alternatif çözümler geliştirilmelidir. Öğrencilerin aktif derse katılması bilgi düzeyinde öğrenmeyi destekleyecektir.
- Elde edilen bulgulara bağlı olarak uzaktan eğitimde uygulanan sınavlarda başarı oranının yüksek olduğu fakat bilgi düzeyinde değerlendirildiğinde ise gerçek bir başarı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum sınav güvenilirliğini de olumsuz etkilemektedir. Bu durumu önlemeye yönelik alternatif çözümler geliştirilerek sınav güvenilirliğinin arttırılması sağlanabilir.
- Araştırma bulguları sonucunda uzaktan eğitimin yüz yüze eğitimi destekleyici olması tespit edilmiştir. Uzaktan eğitim sürecinin yüz yüze eğitimi destekleyici rolde olması bilginin tam olarak öğrenilmesi açısından önemlidir.

KAYNAKÇA

- Adak, M. M. (2021), "Pandemi Döneminde Uygulanan Uzaktan Eğitim Sürecinde Bilişim Teknolojileri Öğretmenlerinin Deneyimlerinin İncelenmesi", *Yüksek Lisans Tezi*, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.
- Akdemir, O. (2011), "Yükseköğretimimizde Uzaktan Eğitim", *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 1(2), 69-71.
- Akden, G. (2021), "Covid-19 Dönemi Uzaktan Eğitiminde Kullanılan Bilişim Teknolojilerinin Öğrenme Verimliliğine Yönelik Öğretmen Görüşleri", *Yüksek Lisans Tezi*, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.
- Aksu, M. (2021), "Pandemi Dönemi Çevrim İçi Uzaktan Eğitime İlişkin Öğretmenlerin Memnuniyet Düzeyleri (İstanbul ili Bağcılar ilçesi örneği)", *Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, İstanbul.
- Akyürek, M. İ. (2020), "Uzaktan Eğitim: Bir Alanyazın Taraması", *Medeniyet Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 1-9.
- Arastaman, G., Öztürk Fidan İ. ve Fidan, T. (2018), "Nitel Araştırmada Geçerlik ve Güvenirlik: Kuramsal Bir İnceleme", *YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 37-75.
- Arat, T. ve Bakan, Ö. (2011), "Uzaktan Eğitim ve Uygulamaları", *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 14(1-2), 363-374.
- Aytaçlı, B. (2012), "Durum Çalışmasına Ayrıntılı Bir Bakış", *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(1), 1-9.
- Bakioğlu, B. ve Çevik M. (2020), "Covid-19 Pandemisi Sürecinde Fen Bilimleri Öğretmenlerinin Uzaktan Eğitime İlişkin Görüşleri", *Turkish Studies*, 15(4), 109-129.
- Baltacı, A. (2017), "Nitel Veri Analizinde Miles-Huberman Modeli", *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(1), 1-15.
- Baltacı, A. (2019), "Nitel Araştırma Süreci: Nitel Bir Araştırma Nasıl Yapılır?", *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 368-388.
- Baş, T. ve Akturan, U. (2013), "Nitel Araştırma Yöntemleri: Nvivo İle Nitel Veri Analizi", (2. baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Bayam, Y. ve Aksoy M. S. (2002), "Türkiye'de Uzaktan Eğitim ve Sakarya Üniversitesi Uygulaması", *SAU Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 6(1), 169-175.

- Creswell, J. W. (2015), “*Nitel Araştırma Yöntemleri: Beş Yaklaşım Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Deseni*”, çev. Mesut Bütün ve Selçuk Beşir Demir, (3. baskı), Siyasal Kitabevi, Ankara.
- Çelik, H., Başer Baykal, N. ve Kılıç Memur, H. N. (2020), “Nitel veri analizi ve temel ilkeleri”, *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 8(1), 379-406.
- Çokluk, Ö., Kürşad Y. ve Ebru O. (2011), “Nitel Bir Görüşme Yöntemi: Odak Grup Görüşmesi”, *Kuramsal Eğitimbilim*, 4(1), 95-107.
- Daşdemir, İ. ve Cengiz, E. (2022), “Ortaokul Öğretmenlerinin Türkiye’de Salgın Sürecinde Yapılan Uzaktan Eğitime İlişkin Görüşleri”, *Milli Eğitim Dergisi*, 51(233), 327-351.
- Demir, F. ve Özdaş, F. (2020), “Covid-19 Sürecindeki Uzaktan Eğitime İlişkin Öğretmen Görüşlerinin İncelenmesi”, *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 273-292.
- Demir, E. (2014), “Uzaktan Eğitime Genel Bir Bakış”, *Dumlupınar University Journal of Social Science/ Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(39), 203-211.
- Ertugay, F. (2019), “Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma/Esnek Desen Araştırması: Alana İlişkin Zorluklar, Sorunlar ve İmkânlar”, *Nitel Sosyal Bilimler*, 1(1), 48-68.
- Gelişli, Y. (2015), “Uzaktan Eğitimde Öğretmen Yetiştirme Uygulamaları: Tarihçe ve Gelişim”, *Journal of Research in Education and Teaching*, 4(3), 313-321.
- Glesne, C. (2014), “*Nitel Araştırmaya Giriş*”, çev. Ali Ersoy ve Pelin Yalçınoğlu, (4.baskı), Anı Yayıncılık, Ankara.
- Güler, A., Halıcıoğlu, M. B. ve Taşgın, S. (2013) “*Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*”, (1. baskı), Seçkinler Yayınları, Ankara.
- Karafazlı, H. (2021), “Yükseköğretimde Uzaktan Eğitim Sürecinde Kullanılan Eğitim Modellerine Yönelik Üniversitede Görev Yapan Yöneticilerin Görüşlerinin İncelenmesi”, *Yüksek Lisans Tezi*, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Rize.
- Karaibiş, G. (2021), “Köy Okul Yöneticilerinin Pandemi Döneminde Eğitim Öğretim Sürecine Yönelik Deneyimleri”, *Yüksek Lisans Tezi*, Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Karataş, Z. (2015), “Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri”, *Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 62-80.

- Kartarı, A. (2017), “Nitel Düşünce ve Etnografi: Etnografik Yönteme Düşünsel Bir Yaklaşım”, *Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Kültürel Çalışmalar Dergisi*, 4(1), 207-220.
- Kaya, Z. (2002), *Uzaktan Eğitim*, (1. Baskı), Pegem Yayınları, Ankara.
<http://www.jret.org/FileUpload/ds217232/File/uzaktanegitim.pdf>
- Kepek, F. (2021), “Covid-19 Pandemi Döneminde Hemşirelik Öğrencilerinin Aldıkları Uzaktan Eğitime Yönelik Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi”, *Yüksek Lisans Tezi*, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Kıral, B. (2020), “Nitel Bir Veri Analizi Yöntemi Olarak Doküman Analizi”, *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(15), 170-189.
- Kıralı, F. N. ve Alıcı, B. (2016), “Üniversite Öğrencilerinin Uzaktan Eğitim Algısına İlişkin Görüşleri”, *İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi*, 8(30), 55-83.
- Kırık, A. (2014), “Uzaktan Eğitimin Tarihsel Gelişimi ve Türkiye’deki Durumu”, *Marmara İletişim Dergisi*, 21, 73-94.
- Kıymet, Ç. (2022), “Ortaöğretim Öğretmen ve Öğrencilerinin Acil Durum Uzaktan Öğretimine Yönelik Tutumları, Dijital Yeterlilikleri ve Deneyimlerinin İncelenmesi”, *Yüksek Lisans Tezi*, Amasya Üniversitesi, Amasya.
- Kızıldaş, Y. ve Özdemir, E. Ç. (2021), “Sınıf Öğretmenlerin Uzaktan Eğitime Yönelik Görüşleri”, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(80), 1896-1914.
- Kunt, Ş. (2012), “Türkiye’de Üniversitelerin Stratejik Planlarındaki Misyon, Vizyon ve Stratejik Amaçların İçerik Analizi”, *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Kuş, E. (2006), “Bilgisayar Destekli Nitel Veri Analizi”, *Yayımlanmamış Doktora Tezi*, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kürtüncü, M. ve Kurt, A. (2020), “Covid-19 Pandemisi Döneminde Hemşirelik Öğrencilerinin Uzaktan Eğitim Konusunda Yaşadıkları Sorunlar”, *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(5), 66-77.
- Miles, M. B. ve Huberman A. M. (2015), “*Nitel Veri Analizi*”, çev. Sadegül Akbaba Altun ve Ali Ersoy, (2. baskı). Pegem Akademi, Ankara.
- Önder, E. (2022), “Covid-19 Salgınında Öğretmenlerin Uzak Eğitime İlişkin Deneyimleri”, *Milli Eğitim Dergisi*, 51(233), 399-418.

- Özbyay, Ö. (2015), "Dünyada ve Türkiye'de Uzaktan Eğitimin Güncel Durumu", *Uluslar Arası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(5), 376-394.
- Özçelik, Ş. (2022), "Covid-19 Pandemi Sürecinde Uzaktan Eğitime İlişkin Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri, Yaşadıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri", *Tezsiz Yüksek Lisans Projesi*, Pamukkale Üniversitesi, Denizli. <http://hdl.handle.net/11499/39062>
- Özdoğan, A. Ç. ve Berkant, H. G. (2020), "Covid-19 Pandemi Dönemindeki Uzaktan Eğitime İlişkin Paydaş Görüşlerinin İncelenmesi", *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 13-43.
- Özer Özkan, Y. ve Şenyurt, S. (2017), "Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme Alanında Yapılan Yüksek Lisans Tezlerinin Tematik ve Metodolojik Açından İncelenmesi", *İlköğretim Online*, 16(2), 641.
- Öztaş, B. (2021), "Covid-19 Sürecinde Fen Bilimleri Öğretmenlerinin Bilgi ve İletişim Teknolojilerinin Kullanımına Yönelik Yeterlilik Alguları ve Uzaktan Eğitime İlişkin Görüşleri", *Yüksek Lisans Tezi*, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Patton, M. Q. (2018), "*Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri*", çev. Mesut Bütün ve Selçuk Beşir Demir, (3. baskı), Pegem Akademi, Ankara.
- Pişken, M. T. (2021), "Sınıf Öğretmenlerinin Pandemi Salgın Nedeniyle Uygulanan Uzaktan Eğitim Hakkında Görüşleri", *Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul Sabahattin Üniversitesi, İstanbul.
- Silverman, D. (2018), "*Nitel Verileri Yorumlama*", çev. Erkan Dinç, (5. baskı), Pegem Akademi, Ankara.
- Sönmez, S. ve İlgün, G. (2018). "Nitel Araştırma Yöntemlerinin Sağlık Hizmetleri Bağlamında İncelenmesi", *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(40), 375- 400.
- Sözbilir, M. (2009), *Nitel Veri Analizi*. Retrived from <http://fenitay.files.wordpress.com/2009/02/1112-nitel-arac59ftc4b1rmada-verianalizi> Erişim Tarihi: 03.01.2022.
- Sözen, N. (2020), "Covid-19 Sürecinde Uzaktan Eğitim Uygulamaları Üzerine Bir İnceleme", *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(12), 302-319.

- Şahin, M. (2021), “Dünyada ve Türkiye’de Yükseköğretimde Uzaktan Eğitimin Tarihi ve Gelişim Süreci”, *Mustafa Kemal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(7), 91-113.
- Tekin, H. H. (2012), “Nitel Araştırma Yönteminin Bir Veri Toplama Tekniği Olarak Derinlemesine Görüşme”, *Sosyoloji Dergisi*, 3(13), 101-116.
- Tekindal, M. ve Uğuz Arsu, A. (2020), “Nitel Araştırma Yöntemi Olarak Fenomenolojik Yaklaşımın Kapsamı ve Sürecine Yönelik Bir Derleme”, *Ufkun Ötesi Bilim Dergisi*, 20(1), 153-172.
- Tuncer, Z. (2021), “Uzaktan Eğitimle Uygulamalı Ders Alan Öğrencilerin Uzaktan Eğitime Yönelik Görüş ve Tutumlarının Belirlenmesi”, *Yüksek Lisans Tezi*, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Uzuner, Y. (1999), “*Niteliksel Araştırma Yaklaşımı*”, A. A. Bir (Ed.), Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri, içinde (175-190). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Yakut Çayır, M. ve Sarıtaş, M. T. (2017), “Nitel Veri Analizinde Bilgisayar Kullanımı: Bir Betimsel İçerik Analizi (2011-2016)”, *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi*, 11(2), 518-544.
- Yaşar, M. (2018), “Nitel Araştırmalarda Nitelik Sorunu”, *MSKU Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2), 55-73.
- Yavuz, B. ve Toprakçı, E. (2021), “Covid-19 Pandemisi Sebebiyle Okulların Uzaktan Öğretim Yapması ve İlgili İnternet Forumlarıyla Paylaşılan Görüşler”, *Karaelmas Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9(1), 120-139.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008), “*Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*” (7. baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011), “*Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*” (8. baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Zengin, H. K. (2012), “Din Eğitimi Bilimi Araştırmalarında Videoların Nitel Analizi: Nvivo8 Örneği”, *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 53(1), 85-110.

EKLER

Ek 1. Görüşme Formu

Sayın Hocam;

Bu görüşme formu, Covid-19 pandemi döneminin başlamasıyla birlikte yüz yüze eğitimden uzaktan eğitime geçiş sürecinin incelenmesi amacıyla hazırlanmıştır. Görüşme formu ile elde edilen bilgiler bilimsel amaçlarla kullanılacak olup başka hiçbir yerde paylaşılmayacaktır. Görüşme sorularına vereceğiniz samimi cevaplar araştırmanın sağlıklı sonuçlara ulaşabilmesi açısından önem taşımaktadır. Görüşme sorularını dikkatle ve içtenlikle yanıtlamanızı rica ederim. Katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim.

İnönü Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Yüksek Lisans Öğrencisi
Suna ŞEKER

A. KİŞİSEL BİLGİ FORMU

1. Cinsiyetiniz?

Kadın

Erkek

2. Yaşınız?

25-35 yaş arası

36-45 yaş arası

46-55 yaş arası

56 yaş ve üzeri

5. Bölümünüz?

Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri

Ekonometri

İktisat

İşletme

Maliye

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi

Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler

Uluslararası Ticaret ve İşletmecilik

4. Uzaktan eğitim ile ilgili herhangi bir eğitim aldınız mı?

Evet

Hayır

5. Uzaktan eğitim deneyiminiz var mı?

Evet

Hayır

B. GÖRÜŞME FORMU

1. Pandemi döneminde uzaktan eğitime yönelik nasıl bir süreç yaşadınız?
Açıklayabilir misiniz?
2. Pandemi döneminde çevrimiçi eğitim sürecinizde güncel dijital teknolojik araçlardan (Google Meet, Zoom, Perculus + vb.) hangilerini, ne amaçla kullandınız? Açıklayabilir misiniz?
3. Pandemi döneminde çevrimiçi eğitim sürecinde dijital teknoloji kullanım düzeyiniz hakkında neler söyleyebilirsiniz? Sizce kişisel özellikleriniz bu sürece uyum sağlayabildi mi? Açıklayabilir misiniz?
4. Pandemi döneminde çevrimiçi eğitim sürecinizde öğrencilerin daha kolay öğrenmelerine yönelik çalışmalarınız neler oldu? Açıklayabilir misiniz?
5. Uzaktan eğitim sürecinin devam ettiği pandemi döneminde ders günleri dışında öğrencilerinizle iletişimi nasıl sağladınız? Açıklayabilir misiniz?
6. Yüz yüze eğitime kıyasla uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerinizin derse katılımı nasıldı? Açıklayabilir misiniz?
7. Yüz yüze eğitime kıyasla uzaktan eğitim sürecinin öğrencilerinizin başarı durumuna etkisi nasıldı? Açıklayabilir misiniz?
8. Uzaktan eğitim sürecinde öğrencileriniz ya da siz elektrik ve internetle ilgili sorunlar yaşadınız mı? Eğer yaşadıysanız bu sorunlara nasıl bir çözüm getirdiniz? Açıklayabilir misiniz?
9. Yüz yüze ve uzaktan eğitim sürecini karşılaştıracak olursanız bununla ilgili neler söyleyebilirsiniz? Açıklayabilir misiniz?
10. Pandemi döneminde uygulanan uzaktan eğitimin olumlu ve olumsuz yönleri nelerdir? Açıklayabilir misiniz?

Ek 2. Etik Kurul Kararı

23.06.2023 17:28		Etik Kurul Olusumuna	
T.C. İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulu			
Oturum Tarihi : 07-04-2022	Oturum Sayısı : 7	Karar Sayısı : 33	
Etik Açdan Uygun			
Çalışma Adı	Nitel veri analizi üzerine bir inceleme		
Araştırmacılar	Yüksebilisans Öğrencisi Suna ŞEKER [Yürütücü]		
Başkan	Prof.Dr. Hüseyin Süphü ERDEM		
Kurul Üyeleri			
Sekreter Hatice ÇİHAN		Prof.Dr. Mustafa ARSLAN	
Prof.Dr. Mehmet GÜNGÖR		Prof.Dr. Süleyman ÇALDAK	
Prof.Dr. Nesrin SİS		Prof.Dr. Mehmet ÜSTÜNER	
Prof.Dr. Lutfiye ÖZDEMİR			